

tietoarkisto

| Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto | www.fsd.uta.fi | 2008

Optula pelasti 1960-luvulla
kerätyn rikollisuuskyselyn s. 6

Blogi
talteen s. 14

Arkistoinnin
etiikkaa s. 26

TEEMA
Tutkimus-
aineistojen
elinkaari

TIETOARKISTO

Yhteiskuntatieteellisen
tietoarkiston julkaisu

ISSN 1457-7682

Päätoimittaja:

Helena Laaksonen

Toimituskunta:

Katri Aarnio
Sami Borg
Hannele Keckman-Koivuniemi
Päivi Vännilä

Julkaisija:

Yhteiskuntatieteellinen
tietoarkisto (FSD)

Käyntiosoite:

Åkerlundinkatu 2 A, 5. krs
Tampere

Puhelin

(03) 3551 8519

Faksi

(03) 3551 8520

Postiosoite:

Yhteiskuntatieteellinen
tietoarkisto
33014 TAMPEREEN
YLIOPISTO

Sähköposti:

fsd@uta.fi
etunimi.sukunimi@uta.fi

Kotisivu:

<http://www.fsd.uta.fi>

Tietoarkisto-lehti verkossa:

[http://www.fsd.uta.fi/
tietoarkistolehti/uusin/](http://www.fsd.uta.fi/tietoarkistolehti/uusin/)

Taitto:

Juha Immonen

Painopaikka:

Forssan Kirjapaino Oy
Forssa 11/2008

YHTEISKUNTATIEEELLINEN TIETOARKISTO
FINLANDS SAMHÄLLSVETENSKAPLIGA DATAARKIV
FINNISH SOCIAL SCIENCE DATA ARCHIVE

TEEMA

Tutkimusaineistojen elinkaari

Tutkimusaineistojen hallittu elinkaari alkaa hyvästä suunnitelmasta, muttei pääty loppuraporttiin. Tietoarkisto kurkistaa aineiston elinkaaren eri vaiheisiin ja kertoo asiakkaiden näkemyksiä arkistoinnista ja arkistoitujen aineistojen käytöstä.

Haaste/Riikka Kostainen

6–12 Tutkimustietoa rikollisuudesta

6 Risto Jaakkola & Venla Salmi: Salat julki – nuorten piilorikollisuus 1960- ja 2000-luvuilla

11 Nuorten miesten rikollisuuskyseilyt 1962 ja 2006

12 Janne Kivivuori: Tietoa rikollisuudesta tekijän ja uhrin näkökulmasta

14 Liisa Avelin: Ensimmäinen blogiaineisto talletettu tietoarkistoon

18 Mirja Tarnanen: Korpus tarjoaa kuvan kielitaidosta

20 Sami Myllyniemi: Aineistonluovuttaja ryhtyi jatkokäyttäjäksi

22 Anne Konu: Muutoksen seurantaan vertailuaineisto koulun hyvinvointiprofiilista

23 Ari Hyytinen: Tutkija käy säännöllisesti tutustumassa uusiin tutkimusaineistoihin

24 Pirjo Hiidenmaa: Aineistojen elinkaari tutkimussuunnitelmiin mukaan

28 Päivi Österman: Maahanmuuttopolitiikasta kvantitatiivinen lopputyö

Aapo Salmi

Vesa-Matti Väätä

Satu Hiltunen

Tarja Vänskä-Kauhanen

Jonne Renvall

HENKILÖKUNTA

Sami Borg

johtaja
sami.borg@uta.fi
(03) 3551 8524

Helena Laaksonen

informaatikko
helena.laaksonen@uta.fi
(03) 3551 8531

Katri Aarnio

hallintoasiainsihtööri
katri.aarnio@uta.fi
(03) 3551 8519

ASIAKASPALVELU JA AINEISTONKÄSITTELY

Seppo Antikainen

tutkimusammanuenssi
seppo.antikainen@uta.fi
(03) 3551 8527

Taina Jääskeläinen

kielenkääntäjä
taina.jaaskelainen@uta.fi
(03) 3551 8804

Hannele Keckman-Koivuniemi

tietopalveluasiantuntija
hannele.keckman-koivuniemi@uta.fi
(03) 3551 8530

Mari Kleemola

tietopalvelupäällikkö
mari.kleemola@uta.fi
(03) 3551 8528

Arja Kuula

kehittämispäällikkö
arja.kuula@uta.fi
(03) 3551 8529

Tarja Uotila

asiakas- ja tietopalvelusihtööri
tarja.uotila@uta.fi
(03) 3551 8803

SISÄISET TEKNISET PALVELUT

Matti Heinonen

atk-erikoistutkija
matti.heinonen@uta.fi
(03) 3551 8523

Jouni Sivonen

pääsuunnittelija
jouni.sivonen@uta.fi
(03) 3551 8522

Sirkka Säynjäkangas

atk-erikoistutkija
sirkka.saynajakangas@uta.fi
(03) 3551 8521

VERKKOPALVELUT

Tuomas J. Alatera

tietoverkkoasiantuntija
tuomas.alatera@uta.fi
(03) 3551 8533

4 Pääkirjoitus/Ledare: Kymmenen vuotta peruskysymysten äärellä/Tio år med grundläggande frågor

17 World Values Survey 2000: Suomen aineistosta hyötyvät monet

21 Tietoarkisto ehdolla tutkimuksen tiekartalle

26 Aineistojen arkistointi ei riko tutkittavien luottamusta

27 Dataruutu: Laki vai omatunto?

29 Kolumni: Tutkimusaineistojen säilyttäminen – kuka päättää ja kuka säilyttää?

30 Aineistoluetelo

33 Julkaisuja arkistoiduista aineistoista

34 Kaiken maailman arkistot

35 Lyhyesti

PÄÄKIRJOITUS

Sami Borg
Johtaja
Föreståndare
FSD

Mari Männistö

Kymmenen vuotta peruskysymysten äärellä

Jokseenkin tasan kymmenen vuotta sitten Tampere-taloa vastapäätä oleviin remontoituihin toimistotiloihin kannettiin kalusteita. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto oli aloittamassa toimintaansa. Taustalla oli 1990-luvun puolivälistä alkanut suunnittelu- ja valmistelutyö, joka lähti liikkeelle Suomen Akatemian tietoarkistotyöryhmän työstä ja suosituksista. Syksyllä 1997 opetusministeriö päätti sijoittaa yksikön Tampereelle ja vuosi 1998 kului vielä suunnitelmien täsmentämiseen ja henkilöstön rekrytointiin. Sitten oli toiminnan aika.

Vuosikymmenessä tietoarkiston aineistovaranto on karttunut tasaiseen. Ensi vuonna rikottaneen tuhannen arkistoidun aineiston rajapyykki ja jatkokäyttöön toimitetaan vähintään puolen tuhatta aineistoa. Surveydatan ohella tarjolla on nyt kvalitatiivisia tutkimusaineistoja sekä tietopalveluja, joiden tarpeellisuutta ei osattu perustamisvaiheessa ennakoida. Tutkimusmenetelmien opetusta ja data-aineistojen harjoituskäyttöä tukeva verkkotietovaranto sekä tutkimuseettinen neuvonta ovat muodostuneet pysyväksi osaksi palveluitamme. Kansainvälisestä data-arkistojen yhteistyöstä on myös tullut tärkeä osa toimintaamme.

Lisäksi Tietoarkisto-lehtemme kertoo, mitä uutta Suomen Akatemian uudet ohjeet tutkimussuunnitelmien laatimiseen sisältävät tutkimusaineistojen näkökulmasta. Arkistolaitoksen pääjohtaja Jussi Nuorteva valottaa tutkimuksen tiedonhallintasuunnitelman merkitystä. Hän taustoittaa kolumnissaan Akatemian päätöstä edellyttää tiedonhallintasuunnitelmaa kaikkien

tieteenalojen tutkimushankehakemuksilta.

Samaan teemaan liittyy juttu Suomen Akatemian uusista hakuohjeista. Siinä kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimusyksikön johtaja Pirjo Hiidenmaa pohtii tutkimusaineistojen asemaa monipuolisesti sekä tutkijoiden että tutkimusrahoittajien kannalta. On hienoa kuulla, että Akatemian uusissa tutkimusohjelmissa on virityksiä useita hankkeita palvelevien yhteisten aineistojen kokoamiseksi. Hyvin toteutettuna tämä tehostaa resurssien käyttöä. Samalla se haastaa tutkimushankkeet miettimään ja sopimaan entistä tarkemmin aineistojen muokkaamisen, käytön, säilyttämisen ja jatkelukun periaatteet.

Tietoarkisto toivottaa lukijoilleen rauhallista mieltä alati muuttuvassa akateemisessa toimintaympäristössä. Lukuisten uusien vaatimusten joukossa tutkimussuunnitelmien laatukriteereiden täsmennykset kuuluvat ehdottomastiärkevimpien vaateiden joukkoon. Hyvin suunniteltu on puoliksi tehty. Ainakin melkein.

LEDARE

Tio år med grundläggande frågor

För drygt tio år sedan bar man in möbler i de nyrenoverade kontorsutrymmena mittemot Tammerforshuset (Tampere-talo). Det samhällsvetenskapliga arkivet höll på att inleda sin verksamhet. Sedan mitten av 1990-talet hade det pågått ett planerings- och förberedande arbete. Arbetet utgick från de rekommendationer och de riktlinjer som en arbetsgrupp vid Finlands Akademi gjort upp för att skapa ett dataarkiv. På hösten 1997 beslöt undervisningsministeriet att placera arkivet i Tammerfors och under år 1998 preciserades planerna och man började rekrytera personal. Sedan kunde man inleda verksamheten.

Dataarkivets materialdatabas har under det gångna decenniet ökat i jämn takt. Nästa år kommer man antagligen att nå en viktig gräns då man kommer att ha över tusen bevarade material i arkivet, och man kommer att leverera över femhundra studier för vidarebehandling. Vid sidan av surveydata har man nu även ett utbud av kvalitativt forskningsmaterial samt tillgång till informationstjänster som man i inledningsskede inte ens kunde förutse att kunde vara nödvändiga. En viktig del av vår verksamhet har blivit att ge undervisning i forskningsmetoder. Vi har också skapat en nät-databank som hjälper man att öva sig i användningen av datamaterial. Det har också blivit viktigt att ge råd i forskningsetiska frågor. En central fråga för oss är också det internationella samarbetet med att bygga upp dataarkiv.

I tidningen redogörs dessutom för de nya instruktio-

nerna för att göra upp forskningsplaner som Finlands Akademi gett för och vad de innebär för hanteringen av forskningsmaterial. Arkivverkets generaldirektör Jussi Nuorteva belyser betydelsen av att det finns en plan för informationshanteringen. Han redogör i sin kolumn för det beslut som Finlands Akademi fattat om att förut-sätta en plan för informationshanteringen i alla inlämnade ansökningar oavsett forskningsområde.

Samma tema behandlas också i redogörelsen för de nya ansökningsanvisningar som Finlands Akademi har utfärdat. I den diskuterar direktören för Enheten för kultur- och samhällsvetenskaplig forskning Pirjo Hiidenmaa på ett mångsidigt sätt betydelsen av forskningsmaterial både ur forskarnas och forskningsfinansiärernas synpunkt. Det känns fint att höra att det finns en tendens till att sätta igång olika projekt som syftar till gemensam insamling av material. Lyckas man väl med detta kan man effektivera användningen av resurserna. Samtidigt innebär det en utmaning för forskningsprojektet: man måste allt noggrannare fundera över principerna för hur man skapar, använder, bevarar och fördelar det material som insamlas.

Tietoarkistos redaktion önskar sina läsare lugn och ro i den allt mer föränderliga och turbulenta akademiska världen. Av alla de nya krav som nu ställs hör utan tvekan preciseringen av kvalitetsprinciperna i forskningsplanerna till de mer förnuftiga. Det som är välplanerat är redan till hälften gjort. Åtminstone nästan.

Teksti: Hannele Keckman-Koivuniemi

SALAT JULKI

– nuorten piilorikollisuus

1960- ja 2000-luvuilla

Tietoarkisto sai viime keväänä arvokkaan lisän aineistovarantoonsa, kun Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos luovutti Nuorten miesten rikollisuuskyselyt vuosilta 1962 ja 2006. Yhdessä ne mahdollistavat Helsingin nuorten miesten rikoskäyttäytymisen vertailun yli neljäkymmenen vuoden aikajänteellä. Vuoden 1962 aineisto on jo itsessään erittäin arvokas, koska se on ainoa näin kauas ulottuva kokonaisrikollisuuden osoitin. Se on myös tietoarkiston vanhin aineisto. **Risto Jaakkola** ja **Venla Salmi** Oikeuspoliittisesta tutkimuslaitoksesta kertovat näiden tutkimusaineistojen elinkaaresta.

Pohjoismaat aloittivat itse ilmoitetun rikollisuuden eli niin sanotun piilorikollisuuden tutkimuksen jo 1960-luvulla. Tuolloin toteutettiin laaja kutsuntaikäisten vertailututkimus. Oikeuspoliittisessa tutkimuslaitoksessa pitkään työskennellyt Risto Jaakkola oli Suomen tutkimusryhmän jäsen.

Idea syntyi kesäakatemiassa

Vertailututkimus ideoitiin Pohjoismaisessa kesäakatemiassa, jota Jaakkola kuvaa pohjoismaisen kriminologisen tutkimusyhteistyön alkukodiksi. Toiminnassa oli mukana monipuolisesti tutkijoita emerituksista fukseihin. Kriminologisen työryhmän työskentelyyn osallistui säännöllisesti muun muassa norjalaisia ja tanskalaisia kansainvälisen tason yliopistokriminologeja.

Ensimmäinen osatutkimus tehtiin Norjassa vuonna 1961. Sitä johtivat kriminologian elävät legendat Nils Christie ja Johs Andenaes.

Rikoksesta nimettömästi

Viralliset rikostilastot perustuvat tekoihin, jotka tulevat rikoksina viranomaisten tietoon. Niiden ulkopuolelle jää niin sanottu piilorikollisuus. Kriminologit ovat tämän ongelman vuoksi kehittäneet erilaisia kyselymenetelmiä kokonaisrikollisuuden mittaamiseen. Uhritutkimusten ohella keskeisimpiin menetelmiin kuuluu itse ilmoitetun rikollisuuden tutkimus, jossa ihmiset kertovat nimettömästi omista rikoksistaan. (Salmi 2008)

Risto Jaakkola oli toteuttamassa ensimmäistä piilorikollisuustutkimusta 1960-luvulla.

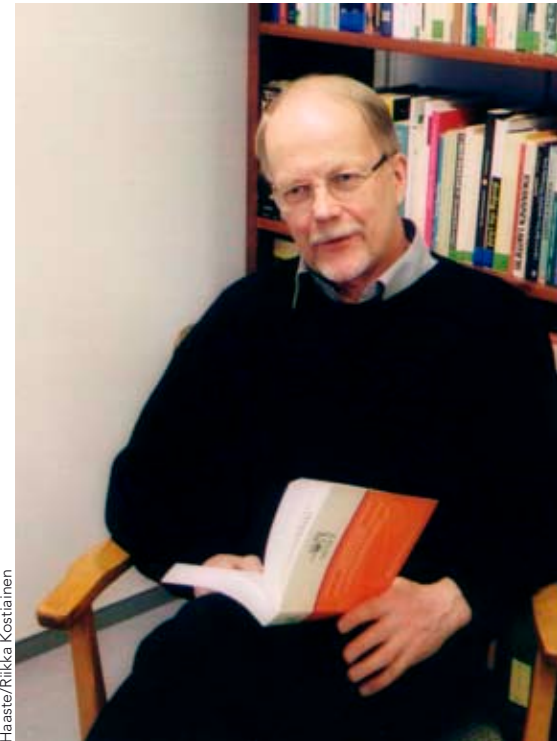
Suomen aineisto, reikäkortit ja aika

Norjalaisen lomakkeen käänsi Suomen oloihin tutkijaryhmä: rikosoikeuden professori Inkeri Anttila, sosiologian professori Erik Allardt, Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen esimies Kettil Bruun ja Patrik Törnudd, josta tuli ensimmäinen tutkija vuonna 1963 perustettuun Kriminologiseen tutkimuslaitokseen, Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen edeltäjään. Risto Jaakkola oli ryhmän tekninen sihteeri, osallistui aineistonkeruuseen ja käytti aineistoa pro gradussaan.

– Opiskelutoverini Matti Ollikaisen kanssa jaoimme koko syyskuun kyselylomakkeita Helsingin kutsunnoissa Stadionin sisätiloissa. Lokakuun alkupäivinä keräsin Rovaniemen aineiston. Tuhansien lomakkeiden koodaajiksi sain tuttuja opiskelijatyttöjä. Reikäkortit lävistettiin Alkoholipoliittisessa tutkimuslaitoksessa ja siellä ajoitiin niitä IBM:n laskevalle lajittelijalle monta kuukautta kaikei yöt. Onneksi yhden lomakkeen vastaukset saatiin mahtumaan yhden reikäkortin 80 sarakkeeseen, sillä lajittelijalle tietojen yhdistäminen usealta kortilta olisi ollut todella työlästä.

Tutkimustehtävä jaettiin siten, että Inkeri Anttila vastasi rikosten yleisyyden ja kiinnijoutumisen kriminaalipoliittisesta tarkastelusta ja Jaakkola rikollisuusmittareiden kehittämisestä ja sosiaalisen taustan vaikutuksen analysoimisesta.

– Laskin Ahmavaaran ja Markkasen oppikirjan kaavoilla mekaanisella Monroe-koneella ison määrän faktori- ja muitten oppikirjojen avulla lukemattomia muita monimuuttuja-analyysseja. Se vei viikkoja. Nykyään saman voisi tehdä pöytäkoneen nappia painamalla, kunhan siinä on edes alkeellinen tilasto-ohjelma. Mutta se oli kuitenkin laatu-aikaa, kos-

Haaste/Riikka Kostainen

ka sain työskennellä etevien varttuneiden tutkijoiden kanssa ainutlaatuisen innostavassa tutkimusympäristössä.

Tutkimuksen itseään suurempi merkitys

Tutkimusaineistoa ei ole juurikaan käytetty Suomessa muissa kuin Anttilan ja Jaakkolan tutkimuksissa. Tutkimuksen tuloksia on hyödynnetty sitäkin enemmän. Vuoden 1962 piilorikollisuustutkimuksella on suomalaisessa kriminologiassa itseään suurempi merkitys. Se osoitti, että rikollisuus jakautui tasaisesti eri sosiaaliryhmissä.

– ”Kaikki” pojat syyllistyivät rikokseen, mutta kiinni jäivät suhteettoman usein muutoinkin huono-osaiset. Näillä faktoilla oli paljon käyttöä, kun seuraavina vuosikymmeninä sorvattiin suomalaisen mallin mukaista rationaalista ja humaania kriminaalipoliittikkaa, totea Jaakkola.

Lisäksi tutkimuksen kriminaalipoliittinen käyttökelpoisuus oli painava argumentti kriminologisen tutkimuksen jatkuvuuden turvaamiselle Suomessa.

Venla Salmi työskentelee tutkijana Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen kriminologisessa tutkimusyksikössä.

Aineisto heräsi henkiin

Anttila ja Jaakkola luovuttivat vuoden 1962 aineiston täytetyt kyselylomakkeet Oikeuspoliittiseen tutkimuslaitokseen vuonna 2005. Tutkimusavustaja **Yaira Obstbaum** koodasi aineiston käsin alkuperäisistä lomakkeista SPSS-havaintomatriisiksi. Kolme kuukautta kestänyt työ maksoi tutkimuslaitokselle noin 5000 euroa.

– Haastavaa oli kaikkien lomakkeiden jäljittäminen, mutta lähes kaikki onnistuttiin kuitenkin löytämään. Toinen haaste oli 1960-luvulla tehtyjen tutkimuksellisten ratkaisujen selvittäminen. Onneksi prosessissa oli mukana aineiston kerännyt tutkija Jaakkola. Oli erityisen palkitsevaa, että sattumalta säilynyt lomakeaineisto saatiin ylipäättään pelastettua ja palautettua tutkimuskäyttöön, Oikeuspoliittisessa tutkimuslaitoksessa tutkijana työskentelevä Venla Salmi kertoo.

Salmi ei pitänyt työtä teknisesti vaikeana. Hänen mielestään historialliset aineistot kannattaakin ehdottomasti siirtää sähköiseen muotoon. Jos vanhaa aineistoa on tarkoitus vertailla uusiin aineistoihin, on esimerkiksi paikkakunta-, alue- ja ammattiluokitukset hyvä koodata tätä silmällä pitäen.

Salmen mukaan vuoden 1962 aineistossa yllättävää oli se, että kysymykset olivat painottuneet lähes kokonaan omaisuusrikoksiin, eikä väkivallan tekemisestä kysytty. Tänä päivänä itse ilmoitetun rikollisuuden kyselyissä väkivalta kuuluu tekokirjoon.

Vanha motivoi uuteen kyselyyn

Vuonna 2006 Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos toteutti Helsingin kutsunnoissa samantyyppisen rikollisuuskyse- lyn, joka sisälsi myös vanhan tutkimuk- sen kysymyksiä. Uuteen kyselyyn otet-

Aapo Salmi

tiin mukaan soveltuvin osin kysymyksiä eri rikoslajeista. Tutkimusta johti Janne Kivivuori.

Salmi kertoo, että vuoden 1962 kyselyaineiston olemassaolo ja mahdollisuus käyttää aineistoa motivoivat itsessään uuden vertailukelpoisen aineiston keräämisen. Luvan saaminen Puolustusvoimilta ja heidän yhteistyönsä tekivät hankkeen konkreettisesti mahdolliseksi.

Tavoitteina olivat muun muassa pitkän aikavälin kokonaisrikollisuustutkimuksen mahdollisuuksien, rajoitusten ja ongelmien arvioiminen. Hanke loi myös edellytyksiä seurata rikollisuuskehitystä jatkossakin kutsuntatutkimusten avulla. Lisäksi Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos toteuttaa säännöllisesti yhdeksäsluokkalaisille nuorille kohdistettuja itse ilmoitetun rikollisuuden kyselyitä. Kutsuntatutkimus vastaa tarpeeseen ulottaa samalla menetelmällä toteutettu tutkimus myös vanhempiin ikäryhmiin.

Kokonaisrikollisuuden taso ennallaan

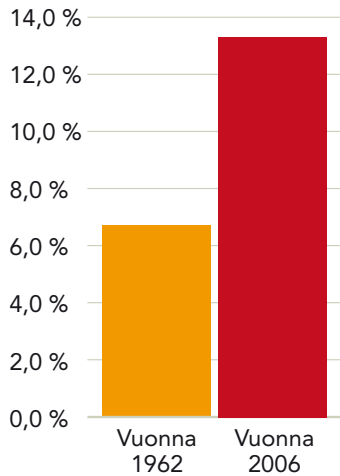
Salmi pitää keskeisimpinä tutkimustuloksinaan vuoden 2006 aineistolla kutsuntaikäisten itse ilmoitetun rikollisuuden tason ja väkivallan uhriksi joutumisen yleisyyden selvittämistä. Yllättävää oli nuorten miesten väkivallan uhriksi joutumisen yleisyys.

– Nuorten miesten kokonaisrikollisuuden taso näyttää olevan 2000-luvulla hyvin samankaltainen kuin 1960-luvun alussa, ainakin omaisuusrikosten kohdalla. Tulosten samankaltaisuus yllätti, koska esimerkiksi kaupasta varastamisen olisi voinut kuvitella lisääntyneen valintamyymälöiden yleistyttyä, mutta näin ei näytä tapahtuneen, toteaa Salmi.

Vertailun haasteet ja hyödyt

Suomi on tietävästi ainoa pohjoismaisen kutsuntatutkimuksen osanottaja, jonka aineisto on säilynyt. Yli 40 vuoden aika-

Onko sinulta koskaan varastettu jotain väkivaltaa käyttämällä ja uhkaamalla väkivallalla?

Vähintään kerran elämänsä aikana teon tehneiden %-osuus vuosien 1962 ja 2006 Helsingin kutsuntaikäisistä (lähde Salmi 2008, 37–38)

	1962	2006
Varastaminen	64,2	58,4
Työpaikalta varastaminen	46,3	16,6
Kaupasta varastaminen	40,8	38
Ravintolasta/kahvilasta varastaminen	23,2	26,2
Ajoneuvon osien/varusteiden varastaminen	16,5	8,3
Polkupyörän varastaminen	5	16,6
Auton varastaminen	3,3	2,5
Mopon/skooterin/moottoripyörän varastaminen	3,2	2,7
Moottoriveneen varastaminen	1,2	0,8
Muun moottoriajoneuvon varastaminen	0,5	1,2
Muu varkaus	19,6	11,7
Varastetun tavaran vastaanotto/ostaminen/myynti	39,4	20,4
Vahingonteko	31,1	34,2
Humalassa häiriköinti	18	57,5
Rattijuopumus	17,5	23,2
Ravintola-/hotellilaskun maksamatta jättäminen	3,8	3,1
N	1767	2190

• • • jänne luo haasteita ja asettaa rajoitteita tutkimukselle. Nuorten suomalaismiesten elämänpiiri on muuttunut merkittävästi. Muutokset näkyvät myös suoraan rikosten tekemiseen tarjoutuvissa tilaisuuksissa ja kontrollijärjestelmissä. Uusi teknologia on luonut uusia rikoskohteita ja rikosten tekotapoja. Lainsäädännön muutoksetkin vaikuttavat osaltaan rikoskäyttäytymisen muutoksiin ja kokonaiskuvaan.

– Mittausajankohdat ovat ajallisesti kaukana toisistaan eikä välillä olevilta vuosilta ole tietoa itse ilmoitetun ri-

kollisuuden tason muutoksista. Voi siis olla, että se on pysynyt varsin tasaisena koko ajan, mutta merkittävätkin heilahdetut ovat mahdollisia. Tätä on mahdollista saada selville, pohtii Salmi.

Tästä eteenpäin

Vuoden 2006 aineisto tarjoaa vielä paljon tutkimusaiheita. Siinä on vuoden 1962 aineistoa enemmän taustamuuttujia ja laajempi skaala rikostekojä. Yhdessä näillä aineistoilla on mahdollista tutkia esimerkiksi rikoskäyttäytymisen rakenteellista muutosta tai rikoskäyttä-

tymisen yhteyttä sosiaalisen kerrostumajakoon. Salmi kehottaa esimerkiksi näistä teemoista kiinnostunutta graduntekijää lähestymään ideoineen Oikeuspoliittista tutkimuslaitosta.

Salmi pitää tärkeänä, että vielä mahdollisesti säilyneet reikäkortti- tai lo-makeaineistot pelastettaisiin sähköiseen muotoon.

– Tällä tavoin tutkimuskäyttöön palautetut aineistot voivat tarjota erittäin arvokasta tietoa menneisyydestä, kun niitä päästään analysoimaan nykyaikaisilla tutkimusmenetelmillä. ●

Lähteet ja lisätiedot

Anttila, Inkeri & Jaakkola, Risto (1966). *Unrecorded Criminality in Finland*. Helsinki. Kriminologinen tutkimuslaitos A:2.

Jaakkola, Risto (1964). *Rikollisuus ja sosiaalinen tausta*. Tutkimus helsinkiläispoikien todellisesta rikollisuudesta. Helsinki: Helsingin yliopisto. Sosiologian pro gradu -tutkielma.

Jaakkola, Risto (1965). *Sosiaalinen tausta*

ja rikollisuus. *Sosiologia* 2(2), 90–100.

Kivivuori, Janne (2007). *Delinquent Behaviour in Nordic Capital Cities*. Helsinki: Scandinavian Research Council for Criminology. National Research Institute of Legal Policy, Finland; Publication no. 227

Stangeland, Per & Hauge, Ragnar (1974). *Nyanser i grått: en undersøkelse av selvrapportert kriminalitet blant norsk ungdom*. Oslo: Universitetsforlaget.

Salmi, Venla (2008). *Nuorten miesten rikoskäyttäytyminen 1962 ja 2006. Rikollisuuden kehitys itse ilmoitetun rikollisuuden kyselyjen valossa*. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisu; 235.

Nuorisirikollisuuskyselyt <http://www.fsd.uta.fi/aineistot/luettelo/sarjat.html#nuorrik>

Teksti: Hannele Keckman-Koivuniemi

Nuorten miesten rikollisuuskyselyt 1962 ja 2006

Nuorten miesten rikollisuuskysely 1962 kartoitti suomalaisten itse ilmoitetun rikollisuuden tasoa. Erityisesti selvitettiin varastamista, muita omaisuusrikoksia ja alkoholirikoksia sekä näistä saatuja rangaistuksia. Tutkimus oli osa pohjoismaista projektia, johon Suomen lisäksi osallistuivat Norja, Ruotsi ja Tanska. Projektin aloite tehtiin Norjassa ja sitä koordinoi Pohjoismaiden kriminologinen yhteistyöneuvosto. Suomessa tutkimuksesta vastasivat Kansalaiskasvatuksen keskus ja Kriminologinen tutkimuslaitos. Jokaisesta yhteistyömaasta tutkimukseen valittiin kaksi kuntaa: suuri kaupunki ja pienempi kunta. Suomessa nämä olivat Helsinki ja Rovaniemi.

Tutkimuksen perusjoukkona olivat suomalaiset asevelvollisuusikäiset, pääosin vuonna 1943 syntyneet miehet. Kyselylomakkeet jaettiin jokaiselle kutsuntoihin osallistuneelle ja ne täytettiin kutsuntatilaisuuden päätteeksi. Kyselyyn vastasi lähes 3300

miestä, joista helsinkiläisiä oli noin 2500.

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos toteutti uuden Nuorten miesten rikollisuuskyselyn Helsingin kutsunnoissa vuonna 2006. Osa kysymyksistä oli samoja kuin vuoden 1962 kyselyssä ja osa uusia. Uusia kysymyksiä esitettiin muiden muassa vastaajien taustatiedoista ja eri rikoslajeista, kuten väkivalta- ja huumerikoksista.

Tutkimuksen perusjoukkona olivat helsinkiläiset asevelvollisuusikäiset, pääosin vuonna 1988 syntyneet miehet. Kyselylomakkeet jaettiin jokaiselle kutsuntoihin osallistuneelle, ja ne täytettiin kutsuntapäivän aikana. Kyselyyn vastasi yli 2400 miestä.

Tutkimusaineistot, FSD2345 Nuorten miesten rikollisuuskysely 1962 ja FSD2346 Nuorten miesten rikollisuuskysely 2006, on arkistoitu tietoarkistoon. Aineistoja luovutetaan tieteelliseen tutkimus- ja opetus-käyttöön. ●

Teksti: Päivi Vännilä

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen aineistot

Tietoa rikollisuudesta tekijän ja uhrin näkökulmasta

Tutkimusjohtaja **Janne Kivivuori** Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen (Optulan) kriminologisesta yksiköstä pitää tärkeänä, että julkisin varoin kerätyt tutkimusaineistot tulevat mahdollisimman laajaan tieteelliseen käyttöön. Optula on arkistoinut Yhteiskuntatieteelliseen tietoarkistoon jo useita aineistoja.

”**P**eriaatteellisesti tärkeä näkökohta on, että tutkimusaineistot kerätään hyvin usein julkisin varoin. Tällöin on mielestäni tärkeää, että yhteiskunta saa niistä mahdollisimman paljon ”irti” tutkimustietona. Alkuperäinen tutkimusryhmä voi tuskin koskaan hyödyntää dataansa täydellisesti”, Janne Kivivuori korostaa.

– Luulisin, että luovuttamiseen suhtaudutaan omalla tieteenalallani koko ajan myönteisemmin. Tällä ei ole suurta vaikutusta omiin ratkaisuihini, koska linjani on ollut myönteinen jo pitkään. Kaikkea ei voi luovuttaa – vaikka halua olisikin. Luovuttamisen esteenä saattavat

Kivivuoren mukaan olla joskus yhteistyökumppanin kielteiset säännöt.

Aineiston arkistointi jättevöittää tutkimusta

Luovuttajan kannattaa Kivivuoren mielestä ottaa huomioon muutamia seikkoja.

– Datamatriisi kannattaa tehdä alusta alkaen huolella joka tapauksessa. Luovuttaminen arkistoon on lisäkannuste.

Ei kannata pelätä, että jatkokäyttäjät etsisivät ”virheitä” ensikäyttäjän raporteista.

– Kokemukseni mukaan uusiokäytössä ei ole tällaista intressiä. Uusiokäyttä-

Janne Kivivuori työskentelee tutkimusjohtajana Oikeuspoliittisessa tutkimuslaitoksessa.

jähän ei halua tehdä samaa uudestaan, vaan oman juttunsa. Tämä kannattaa muistaa, vaikka periaatteellisesti luovuttamisen tärkeä tehtävä on lisätä tiedon julkisuutta, arvioitavuutta ja objektiivisuutta.

Kivivuori suosittelee luovuttamiaan tutkimusaineistoja kaikille rikollisuudesta kiinnostuneille tutkijoille. Hänen mukaansa kannattaa ottaa huomioon, että rikollisuuskyselyissä voi olla mahdollisuuksia analysoida muutakin kuin rikollisuutta.

– Otan yhden esimerkin: vuosien 2004 ja 2008 nuorisorikollisuuskyselyissä nuorilta on kysytty oma toiveammati. Mielestäni pelkästään tämän kysymyksen perusteella voisi tehdä sosiaalisen kerrostumajaon muodostumista ja sosiaalista liikkuvuutta käsittelevän tutkimuksen tai oppinäytetyön, varsinkin, koska lomakkeessa on kysytty myös nuoren taustatietoja.

Vuoden 2008 kysely valmistuu loppuvuodesta ja arkistoidaan 2009.

Jatkokäyttäjät naapuritieteistä

Kivivuori oletti aiemmin, että hänen oman tieteenalansa edustajat, sosiologit, käyttäisivät hänen luovuttamiaan tutkimusaineistoja. Sittemmin hän on havainnut, että enemmän käyttöä on ollut psykologiassa, taloustieteessä ja muissa naapuritieteissä. Kivivuori arvelee tämän johtuvan siitä, että 1980-luvun kielellisestä käänteestä alkaen sosiologian painotus on ollut enemmän kvalitatiivisissa, historiallisissa ja teoreettisissa kysymyksenasetteluissa.

– Luovuttamiemme aineistojen suhteellisen vähäistä tutkimuskäyttöä selittää myös se, että kriminologian asema suomalaisessa yliopistolaitoksessa on todella huono ja huonontunut viime vuosina. Harva esimerkiksi tietää, että yliopistoistamme on oikeussosiologian

Ville Hinkkanen

alan opetusviroista neljä lakkautettu ilman hiljattain. Jäljellä on vain yksi professori. Tilanteemme alkaa luultavasti muistuttaa tältä osin kehitysmaita.

Kivivuorella on tarkat tiedot siitä, ketkä käyttävät hänen luovuttamiaan tutkimusaineistoja. Hän saa tietoarkistosta ilmoituksen, kun joku tilaa niitä. Nämä ilmoitukset ja erityisesti vuosiyhteenvedot ovat Kivivuoren mukaan hyödyllisiä, koska niistä saa käsityksen siitä, mitkä tieteenalat ovat kiinnostuneita kriminologisista kysymyksistä.

Tutkittavien suhtautuminen jatkokäyttöön

Kriminologiassa oikeastaan kaikki kyselyt ovat täysin anonymiä eikä aineistoissa ole tunnistamista mahdollistavia tietoja. Kivivuori arvelee, että näissä olosuhteissa tutkittavilla ei ole mitään arkistointia ja jatkokäyttöä vastaan, pikemminkin päinvastoin.

– Sinänsä mielestäni tietoarkiston tärkeä tehtävä on tutkimuseettinen konsultointi ainakin siinä mielessä, että arkis-

toitu data täyttää tietosuojan osalta oikeudelliset ja yleisesti hyväksytyt eettiset normit.

Tietoarkisto toimii tässä viimeisenä portinvartijana. Arkistoitavan aineiston mahdollisesti jäljellä olevat tietosuojarikit punnitaan vielä tarkasti. Jos on tarpeen, data anonymisoidaan muun muassa poistamalla tai uudelleen luokittelemalla muuttujia.

Luovuttaja ja jatkokäyttäjä

Optulasta on luovutettu tietoarkistoon useita aineistoja. Kivivuori on ollut prosessissa mukana. Optulan aineistoja ovat muun muassa kansalliset nuorisorikollisuuskyselyt, vuoden 1997 opettajauhrikysely ja vuosien 1962 ja 2006 kutsuntakyselyt.

Optulan tutkijat ovat tutustuneet tutkimusaineistoihin myös jatkokäyttäjän näkökulmasta.

– Laitokselle on tilattu ainakin kansainvälisiä aineistoja, mutta en itse ole vielä käyttänyt tietoarkiston aineistoja tutkimuksessa. ●

Teksti: Päivi Vännilä

Liisa Avelin keräsi kulttuurihistorian väitöskirja-aineistonsa blogissa.

Ensimmäinen blogiaineisto talletettu tietoarkistoon

Vesa-Matti Väisä

KM Liisa Avelin Kotkasta valmistelee Turun yliopistoon kulttuurihistorian väitöstutkimusta 1960- ja 70-lukujen karhulalaisesta diskokulttuurista. Hän on tallettanut tutkimusaineistonsa, blogin, Yhteiskuntatieteelliseen tietoarkistoon.

”Disco Club Kären Kellaria koskeva blogi käsittelee runsaasti muistitietoaineistoa, myös paljon selaista, jota en voi omassa tutkimuksessani hyödyntää. Olisi ollut sääli sulkea aineisto esimerkiksi muilta tutkijoilta, joille aineistosta saattaisi olla iloa. Aineistoon pääsy oli taattava myös väitöstutkimukseni arvioijille”, Liisa Avelin toteaa.

Koska blogi aineistonkeruumenetelmänä on uutta Suomessa, menetelmistä kiinnostuneet opiskelijat ja opettajat voivat hyötyä aineistosta ja blogin varaan perustuvasta muistitiedon keruumenetelmästä.

– Nuorisokulttuurista, suurten ikäluokkien nuorten elämästä tai populaar-

rimusiikista kiinnostuneille tutkijoille aineisto puolestaan tarjoaa autenttisia aikalaisnäkökulmia ja puheenvuoroja, Avelin perustelee.

– Blogiaineisto rakentuu löyhästi 45 teeman varaan. Aineiston aihepiireistä antavat osviittaa blogissa julkaisemani viikkoyhteenvedot, joissa olen koonnut edellisen viikon keskustelun ja pohjustanut uuden teeman seuraavaksi viikoksi. Viikkoyhteenvedot jäsentävät laajaa aineistoa ja siten helpottavat lukijaa.

Kären Kellarin merkitys aikalaisille

Avelinin tutkimus käsittelee vuonna 1969 perustetun Disco Club Kären Kellarin merkitystä 1960–70-lukujen karhulalaisnuorille. Tutkija perusti blogin aineistonkeruuta varten, sillä hän uskoi sen avulla parhaiten tavoittavansa nykyisin ympäri maailmaa asuvat aikalaiset. Disco Club Kären Kellari -blogin muodostamassa virtuaaliyhteisössä mennyt aika ja tutkijan aika kävivät dialogia helmikuusta joulukuuhun vuonna 2006. Blogi tarjosi foorumin kärenlaisten kollektiiviselle muistelulle ja toimi yhtenä muistelun työvälineenä.

– Blogimuisteluun pätevät samat lainalaisuudet kuin mihin tahansa muisteluun. Se voi olla ajanvietettä, kertojantaitojen toteuttamista ja ihmisten välisiä jokapäiväistä kanssakäymistä, minkä avulla voidaan, Taina Ukkosta lainatakseeni, solmia tai lujittaa ystävyysuhteita. Blogi on aina julkinen ja vuorovaikutuksellinen, ja sille on tunnusomaista myös keskustelevuus ja yhteisöllisyys, mitä ei voi pitää perinteisten päiväkirjojen tyyppisimpinä ominaisuuksina.

Blogissa herättivät eniten keskustelua musiikkiin liittyvät teemat, mikä kertoo joko musiikin keskeisestä merkityksestä nuoruudessa ja edelleen keski-ikässä tai siitä, että blogin sivuille valikoitui poikkeuksellisen runsaasti musiikin aktiiviharrastajia. Kirjoittajat kertovat ensimmäisistä levyistä, joita hankittiin, bändeistä joita perustettiin, ja siitä, mitä musiikkia Kären Kellarissa kuunneltiin.

Blog ja siitä johdettu suomenkielinen **blogi** muodostuu englannin kielen sanoista web (verkko) ja log (loki, muistio) eli weblog (verkkoloki, verkkopäiväkirja). Blogi on verkkosivu, jota päivitetään säännöllisesti siten, että uusi materiaali sijoitetaan sivun ylälaitaan. Blogin julkaisijaa kutsutaan bloggaajaksi. Hän ylläpitää keskustelua verkossa kirjoittamalla blogiinsa tekstin ja julkaisemalla sen muiden kommentoitavaksi. Bloggaaja on vastuussa sivujensa sisällöstä ja lainmukaisuudesta.

Siten blogi tuotti paljon materiaalia esimerkiksi musiikintutkijoille.

– Toinen aihe, joka blogikirjoittajia kiinnosti, oli alkoholi ja sen nuoruuden aikaiset kokeilut ja käyttö. Muistelussa liikutaan ajassa ennen vuonna 1969 tapahtunutta keskioluen vapautumista ja 1970-luvun alusta sen puoliväliin saakka. 1970-luvun loppuvuosien kokemuksesta blogissa ei juurikaan ole aineistoa.

Kolmas suosikkiaihe, ensirakkaudet, tarjoaa koskettavaa aineistoa sekä tyttöjen että poikien epävarmuudesta seurustelusuhteissa.

– Paljon aineistoa kertyi mainittujen kolmen teeman lisäksi yleensä muistamiseen liittyen Kåren Kellarin ilmapiiristä, ystäväistä, karhulalaisuudesta, 1960–70-lukujen nuorisokulttuurista ja blogista tutkimusmenetelmästä.

Heijastus arvomaailmasta

Avelin toivoo aineistoon tutustujan otavan huomioon, että alun perin tutkimustarkoitukseen luodusta blogista tuli foorumi moneen muuhunkin aktiviteettiin. Sen sivuilla voitiin saada kontakti vanhoihin, jo kadonneiksi luultuihin, ystäviin. Sen kautta saatiin uusia ystäviä, luotiin verkostoja, muisteltiin ja jaettiin muistoja, rakastuttiin, ikävöitiin, kärsittiin unettomista öistä, turhauduttiin, jaettiin sympatioita ja helpotettiin masennusta. Toisin sanoen usein blogikeskustelussa avauduttiin kuin hyvälle ystävälle.

– Blogikeskustelulle oli ominaista, että se siirtyi ajoittain kauas alkuperäisestä viikon teemasta. Usein itse keskustelu ja kontaktin saaminen muihin nähtiin olevan tärkeintä. Joskus taas viikko-

teemasta poikkeamiset synnyttivät erityisen hedelmällistä keskustelua tutkimusaineiston näkökulmasta. Nuorison diskossa käyminen ja siihen liittyvät muistot olivat keskustelijoita yhdistävä tekijä, joten kommenttien voidaan nähdä laajasti heijastavan kohderyhmäni arvomaailmaa.

Tutkija löysi tietoarkiston

Avelin oli huolissaan väitöstutkimuksensa aineiston arkistoinnista, kunnes ratkaisu löytyi tietoarkistosta. Tekstiasia-

kirjaksi muutettu, tiedostoon tallennettu ja paperidokumentoinnilla täydennetty arkistointi olisi ollut yksi vaihtoehto, mutta siinä olisi menetetty blogikeskustelun rikkaus sekä menetelmälle tärkeä konteksti. Avelin piti tärkeänä sitä, että alun perin sähköiseksi syntynyt blogi arkistoitaisiin aidossa olomuodossaan. Hän jopa pelkäsi arvokkaan aineiston katoavan bittiavaruuteen.

– Osallistuin helmikuussa 2007 Turun yliopiston historian laitoksen järjestämään Historiantutkimus ja sähköi-

Blogiaineistojen arkistointi onnistui parissa tunnissa

Liisa Avelinin blogiaineisto on ensimmäinen Yhteiskuntatieteelliseen tietoarkistoon tallennettu verkkosivusto. Disco Club Kåren Kellaria koskeva blogi näkyy käyttäjälle kuten blogi sen julkaisuajanaan. Blogin on kääntänyt staattisiksi sivuiksi tietoarkiston työntekijä Sami Granstedt.

– Tallennettavana oli 48 viikkoyhteenvetoa ja 4700 kommenttia. Käytin ensimmäisen blogiaineiston varsinaiseen arkistointiin omalta osaltani työaika pari tuntia, Sami Granstedt laskee.

Avelinin tutkimusaineisto on arkistoitu puhtaana tekstinä ja staattisina sivuina. Staattisissa sivuissa eivät kuitenkaan ole käytössä dynaamiset hakutoiminnot. Asiakkaalle luovutetaan tietoarkistosta staattiset sivut ja puhdas tekstimuoto blogin viikkoyhteenvedoista.

Granstedtin mukaan arkistoidun blogisivuston jatkokäyttäjien on hyvä ottaa huomioon, että 10–20 vuoden kuluttua silloisilla verkkoselaimilla aineisto ei mahdollisesti näy enää samalla tavalla kuin alkuperäinen blogi.

Granstedtin kokemusten perusteella blogiaineisto on helppo arkistoida. Hän suosittelee blogiaineiston arkistoinnin suunnittelua heti perustamisvaiheessa. Kun blogi on valmis, voidaan sisältöä lähteä tallettamaan pitkäaikais säilyttämistä varten. Blogin ylläpitäjän on hyvä laatia kategoriat pääasiailisille keskusteluaiheille. Se helpottaa sisällön löytämistä arkistoidusta aineistosta.

Teksti: Anna Lappalainen & Mari Kleemola

Esimerkkejä Disco Club Kären Kellari -blogin teemoista 22.2. – 31.12.2006

		Kirjoittajia viikossa	Kommentit viikossa
22.2	Mikä tutkimus?	0	0
23.2	Blogikirjoittamisen viisi askelta	0	0
5.3	Portsareita ja tiskijukkaa	15	59
12.3	Let's Work Together	6	89
19.3	Popsukupolvi puhuu	21	263
26.3	Mikään ei ole turhaa mistä jää muistoja	23	226
2.4	Viestejä, vinkkejä, kysymyksiä ja linkkejä	24	208
23.4	Musiikkimatka 1970-luvulle	17	193
30.4	Puppy love	15	85
7.5	Kuvagalleria avataan	19	137
14.5	Kären Kellarin muistelot	25	177
28.5	Muistellaan, kun vielä muistetaan	25	219
4.6	Karhula on my mind	22	163
11.6	Mama Rosa ja Sunrise	19	48
18.6	Kivakenkänen	15	89
25.6	Kuvagalleria täydentyy...	15	77
2.7	Hair-villitys raivoaa Suomessa	14	59
9.7	Tiesitkö että Vietnamissa sodittiin?	17	71
16.7	Kären Kellarin sukupolvi	13	72
23.7	Oli hienoa kuulua klubiin	15	75
30.7	Syksy saa	14	53
6.8	Rakastuin Kirkaan	18	45
13.8	Musa, brenkku ja rakkaus	19	62
20.8	Bloggaajan tähtihetkiä	18	97
27.8	Elämänkumppani diskosta?	23	92
3.9	Oodi nuoruudelle	15	76
17.9	Taas muistellaan	21	75
1.10	Tytöistä naisia, pojista miehiä	20	77
8.10	Diskolintu, diskohai ja diskosusi	15	76
15.10	Kotkassakin oli diskoja	19	57
22.10	Sukupolvemme siirtyi Lasinpuhaltajaan	16	100
29.10	Siellä kuulin ensi kerran Dirlandaaaaaaaa	22	197
5.11	The Beatles muutti kaiken	17	79
12.11	Mitä radio- ja TV-ohjelmia seurasi	16	90
19.11	Maxi & mini	25	137
26.11	Jos nuorisotyö on ajan tasalla...	21	94
3.12	Teiniliitto	15	50
10.12	FAQ	19	64
17.12	Joulu 2006 on jo ovella...	18	38
23.12	Joulurauhaa	16	48
31.12	The End	13	66

set aineistot -seminaariin, jossa oli puhujana muiden muassa arkistolaitoksen pääjohtaja **Jussi Nuorteva**. Seminaarin keskusteluissa kävi ilmi, että saattaisi olla mahdollista arkistoida blogiaineisto Yhteiskuntatieteelliseen tietoarkistoon. Siellä siis kuulin arkiston olemassaolosta ensimmäisen kerran. Otin yhteyttä tietoarkistoon ja asiat alkoivat edetä mallikkaasti.

Avelinin mielestä blogeja voisi ar-

kistoida jatkokäyttöä varten yleisemminkin, kun eettiset periaatteet otetaan huomioon.

– En näe sille esteitä, jos tutkija on alun perin informoinut blogiin kirjoittajia tutkimuskäytöstä ja saanut osallistujien suostumuksen aineiston julkaisuun ja sen hyödyntämiseen. ●

Blogi tietoarkiston aineistoluettelossa: <http://www.fsd.uta.fi/aineistot/luettelo/FSD2333/>

Vuonna 2000 kerätty Suomen WVS-aineisto on yksi tietoarkiston suosituimmista aineistoista. Aineisto on toimitettu jatkokäyttöön lähes 80 kertaa ja sitä on hyödynnetty yli kahdessakymmenessä julkaisussa. Lisäksi sadat opiskelijat eri yliopistoissa ovat opiskelleet sen avulla analyysimenetelmiä. Suomen aineiston lisäksi käytävissä on kansainvälinen WVS-verailuaineisto.

Arvot ja asenteet herättävät opiskelijoiden mielenkiinnon

Tampereen yliopiston Porin yksikön tutkimusmenetelmien lehtori **Tero Mamia**

World Values Survey ja European Values Study pähkinänkuoressa

European Values Systems -tutkimusryhmä keräsi ensimmäisen EVS-kyselyaineiston vuonna 1981. Projekti herätti runsasta kiinnostusta maailmalla, ja aineistonkeruu toistettiin 14 muussa maassa. Kun eri maiden aineistot koottiin yhteen, syntyi World Values Survey (WVS). Sarjan tuorein data on vuodelta 2005. Suomen aineiston keruuta on suunniteltu vuodelle 2009 tai 2010. Suomen aineistot on kerännyt TNS Gallup.

WVS	EVS	Suomi
1981–1984	1981	1981
1989–1993	1990	1990
1994–1999	–	1996
1999–2004	1999/2000	2000
2005–2006	–	2005
–	2008	–

Lisätietoa: <http://www.fsd.uta.fi/aineistot/kvdata/wvs.html>

Tietoarkiston kesto-suosikki

World Values Survey 2000: Suomen aineistosta hyötyvät monet

Suomen Gallupin syksyllä 2000 käyntikyselynä keräämä *World Values Survey 2000: Suomen aineisto* kartoittaa monipuolisesti suomalaisten arvomaailmaa ja elämäntilannetta. Aineisto kuuluu World Values Surveyyn (WVS:n) ja European Values Studyn (EVS:n) yhteiseen aineistosarjaan.

on käyttänyt WVS 2000 Suomen aineistoa useana vuonna eri kursseilla muun muassa siksi, että se sisältää opiskelijoille läheisiä teemoja.

– Erityisen kiinnostuneita opiskelijat ovat olleet sukupuolirooleihin, uskonnollisuuteen, yhteiskunnalliseen osallistumiseen, työelämään sekä ennakkoluuloihin ja suvaitsevaisuuteen liittyviä kysymyksistä, Mamiä kertoo.

Harjoitusaineistonkin on hyvä olla

yhteiskuntatieteellisesti ja teoreettisesti perusteltavissa oleva tutkimus. WVS 2000 -kyselyssä on selvitetty muun muassa uskonnollisuutta hyvin monipuolisesti ja erilaisista näkökulmista. Mamiän kokemusten mukaan tämä mahdollistaa opetuksessa teoreettisen käsitteen operationalisoinnin ja sen haasteiden havainnollistamisen.

Opiskelijat ovat innostuneet tekemään aineistosta hyviä harjoitustut-

kimuksia. Tänä syksynä Mamiä käytti syventävien opintojen harjoituskursseilla tuoreempaa WVS 2005 -kyselyaineistoa.

– Mielestäni on tärkeää, että aineisto on kiinnostava ja herättää opiskelijoissa tervettä ”sosiologista uteliaisuutta” ja auttaa oivaltamaan kyselyaineistojen käytön mahdollisuuksia osana yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen kenttää. ●

WVS 2000 Suomen aineistoa hyödyntäneitä julkaisuja

Borg, Sami & Ketola, Kimmo & Kääriäinen, Kimmo & Niemelä, Kati & Suhonen, Pertti (2007). Uskonto, arvot ja instituutiot. Suomalaiset World Values -tutkimuksissa 1981–2005. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston julkaisuja; 4.

Böckerman, Petri & Ilmakunnas, Pekka (2006). Elusive Effects of Unemployment on Happiness. *Social Indicators Research* (79)1, 159–169.

Erola, Jani (2004). Suuret ikäluokat ja solidaarisuus. Teoksessa: Yhteiskunnan moottori vai kivireki? Suuret ikäluokat ja 1960-lukulaisuus (toim. Jani Erola & Terhi-Anna Wilska), 181–198. Jyväskylä: Sophi.

Hellsten, Katri & Komu, Merja (2006). Suomi kuuluu korkean luottamustason maihin. Luotettavien listalla poliisi kirjesssä, Kela neljäntenä. *Sosiaalivakuutus* 1/2006, 12–13.

Hirvonen, Tatu ja Mangelola, Esa (2005). You Will Find a Fortune, but Not the Fortune You Seek: on Income and Happiness. Jyväskylä: University of Jyväskylä. University of Jyväskylä, School of Business and Economics Working Paper; 295.

Kotakorpi, Kaisa & Laamanen, Jani-Petri (2007). Welfare State and Life Satisfaction: Evidence from Public Health Care. *Tinbergen Institute Discussion Paper* 07-053/3.

Kääriäinen, Kimmo & Niemelä, Kati & Ketola, Kimmo (2003). Moderni kirkkokansa. Suomalaisen uskonnollisuuden uudella vuosituhanella. Jyväskylä: Gummerus. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja; 82.

Litjala, Marjukka (2003). Perheet, parisuhteet, lapset. Kehityssuuntia ja käsityksiä perhe-elämän oikeusoloista. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja; 201.

Mangelola, Esa (2005). Economic Growth and Religious Production Efficiency. *Applied Economics*, 37(20), 2349–2359.

Saarivirta, Toni (2004). Koulutuksen ja tutkimuksen taloudellinen merkitys. Vertaileva tutkimus yliopistollisen koulutuksen ja tutkimuksen taloudellisesta merkityksestä seitsemälle alueelle. Tampere: Tampereen yliopisto. *Acta Universitatis Tampereensis*; 1008.

Yeung, Anne Birgitta (2004). Individually Together. Volunteering in Late Modernity: Social Work in the Finnish Church. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.

Täydellinen julkaisulista aineiston kuvailun yhteydessä: <http://www.fsd.uta.fi/aineistot/luettelo/FSD0154/>

Teksti: Päivi Vännilä

Korpus on kooste aikuisten kantasuomalaisten ja uussuomalaisten taustoista yhdistettynä kielitaitoarvioihin ja suoritusnäytteisiin. Se on kiinnostava paitsi kielipoliittisesti myös koulutuksellisesti.

Korpus

tarjoaa kuvan kielitaidosta

’Eri kielten kielitaitoarviot ovat keskenään vertailukelpoisia, koska ne perustuvat samaan taitotasosteikkoon. Tämä on suomalaisessa kontekstissa ainutlaatuista ja kiinnostavaa kansainvälisestäikin”, toteaa Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielen tutkimuksen keskuksen erikoistutkija **Mirja Tarnanen**.

Korpus on koostettu Yleisten kielitutkintojen testiaineistosta. Testin suorittajat ovat aikuisia. He tarvitsevat kielitaitotodistusta enimmäkseen työtä varten tai maahanmuuttajataustaiset myös kansalaisuuden hakemista varten. Aineisto on kvantitatiivista ja kvalitatiivista. Kvantitatiivinen aineisto koostuu testin suorittajien kielitaitoarvioista ja taustatietodatasta. Kvalitatiivinen aineisto koostuu kirjoittamisen ja puheen suorituksista. Aineistoa on yhdeksästä eri kielestä, jotka ovat englanti, espanja, italia, ranska, ruotsi, saame, saksa, suomi ja venäjä.

– Aineiston avulla voi etsiä vastauksia monenlaisiin mielenkiintoisiin kysymyksiin. Esimerkiksi tausta-aineistoa voi yhdistää kielitaitoarvioihin tai molempia kirjoittamisen suorituksiin vaikkapa kysyen: ”Millainen näyttää olevan suomalaisten yli 40-vuotiaiden englannin kielen taito” tai ”Miten hyvin äidinkieleltään venäjänkieliset osaavat kirjoittaa sähköpostiviestejä?”, kuvaillee Tarnanen.

Korpusta tarkoitus kehittää

Korpus on luonteeltaan kasvava eli sinne lisätään aineistoa vaiheittain sen mukaan, kun sitä kertyy testeistä. Korpukseen käyttöliittymästä on mahdollista lähettää palautetta samalla, kun tekee aineistohakuja.

– Koska aineistoa on korpuksesta paljon ja se on monimuotoista sisältäen sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista aineistoa, käyttöliittymässä on monenlaisia hakumahdollisuuksia. Tämä tekee käyttöliittymästä haastavan ja edellyttää, että aineistoa hakeva tutkija tutustuu ohjeisiin huolellisesti ennen hakujen aloittamista. Harmaita hiuksia vähentää myös se, että on muotoillut itselleen kysymykset, joihin etsii korpukseen avulla aineistoa.

Opettajan puolestaan kannattaa Tarnasen mukaan tutustua korpukseen sisällön esittelyyn ja käyttöliittymään itse huolellisesti ja selvittää, millaiseen tarkoitukseen se hänen opiskelijoilleen soveltuu. Varsinkin oppinäytetöiden tekijöiden olisi hyvä miettiä kysymyksensä etukäteen, jotta korpus ei näytä käyttäjälleen käsittämättömältä labyrinthilta lukuisine hakuvaihtoehtoineen.

Cambridgessakin korpus

Englannin kielen kielitaitotestiaineistoja on koostettu Cambridgessa Cambridge Learner Corpus (CLC) -korpukseen. Se on aineistomäärältään huomattavasti suu-

rempi kuin suomalainen vastineensa ja sen suoritukset ovat useista eri testeistä, mutta yhdestä ja samasta kielestä.

CLC on annotoitu, mitä taas suomalaisen korpukseen tekstit eivät ole. Toisin sanoen suomalaisen korpukseen tekstit ovat raakamuodossaan, eikä niihin ole ohjelmoitu kielellistä tietoa. Tällä hetkellä CLC ei ole avoin kaikille tutkijoille ja opettajille, kun taas suomalaisen korpukseen on.

Perustettu arvokkaasta aineistosta

– Korpus on perustettu, koska ei ole järkeä pakata arvokasta tutkimusaineistoa pahvilaatikoihin, ihmisten ulottumattomiin. Yleisten kielitutkintojen materiaalia on pyydetty käyttöön aiemminkin, ja korpus helpottaa aineiston saatavuutta tutkimus- ja opetustarkoituksiin. Käyttö myös helpottuu, kun aineistoa hyödyntävä tekee itse hakutyön, Tarnanen toteaa.

Testiaineisto on salaista, ja korpukseen on valikoitu vain se aineisto, mikä ei riko testisalaisuutta eikä henkilön tietosuojaa. Saman henkilön eri aineistot, taustatiedot, tasoarviot ja kirjoittamisen ja puhumisen suoritukset, yhdistyvät toisiinsa ID-numeron avulla. Korpukseen ei liioin tallenneta sellaisen henkilön suorituksia ja tietoja, joka ei ole myöntänyt käyttö lupaa testin suorittamisen yhteydessä.

Kirjoittamisen suorituksia korpuksessa on joistakin kielistä vuodesta 2002 alkaen. Puhumisen suorituksia ja tausta-aineistoa on tallennettu syksystä 2004 lähtien. Uusista testikierroksista korpukseseen lisätään kaikki tasoarviotiedot ja tausta-aineisto, mutta itse suorituksia lisätään otostaen. Tällä hetkellä korpuksessa on tasoarvio- ja taustatiedot noin 14 000 henkilöltä. Kirjoittamisen suorituksia on tallennettu noin 2 000 ja puhumisen suorituksia noin 700.

Korpus on saanut rahoitusta Suomen Akatemialta, koska se on ollut osa Akatemian rahoittamaa Jyväskylän yliopiston Human Technology -infrastruktuurihanketta. Korpusta on rahoittanut myös Soveltavan kielentutkimuksen keskus.

Korpus on saatavilla verkkotietokantana. Korpuksen maksuttomaan käyttöön vaaditaan käyttäjätunnus ja salasana, jotka voi tilata Yhteiskuntatieteellisestä tietoarkistosta. Tunnukset tilataan toimittamalla tietoarkistoon käyttöluupahakemus ja käyttöehtositoumus. ●

Aineisto on kuvailtu tietoarkiston aineistoluetteloon: <http://www.fsd.uta.fi/aineistot/luettelo/FSD2324/>.

Erikoistutkija Mirja Tarnanen työskentelee Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskuksessa.

Nuorisotutkimusseurassa tilastosuunnittelijana työskentelevä **Sami Myllyniemi** on sekä tutkimusaineistojen luovuttaja että arkistoitujen aineistojen käyttäjä. Hän näkee kummassakin roolissa monia hyötyjä. Aineistojen luovuttaja voi suhtautua luottavaisesti aineistojen pitkäaikaissäilytykseen, ja ainakin osa aineistoa koskevista tietopalvelupyynnöistä menee suoraan tietoarkistoon. Aineistojen tarkempi analysointi on aineiston kerääjänkin etu. Muiden arkistoon luovuttamat aineistot taas sopivat vertailuun tai tutkimuksen suunnittelun pohjaksi.

Teksti: Päivi Vännilä

Aineistonluovuttaja ryhtyi jatkokäyttäjäksi

”Olen huomannut monien tutkimusaineistojen olevan vajaakäytössä. Hienoja aineistoja makaa tutkijankammioissa. Samaan aikaan toisaalla tehdään tiedonkeruuta samasta aiheesta, eivätkä tutkijat useinkaan ole perillä toistensa tekemisistä. Tämä ongelma liittyy myös eri hallinnonalojen väliseen yhteistyöhön, ehkä joskus reviiiri-kiistoihinkin.”

Toinen hyvä syy luovuttaa aineistoja tietoarkistoon on Myllyniemen mukaan se, että aineistot tulevat näin ammattitaitoisesti arkistoiduiksi. Hän harmittelee, että esimerkiksi Nuorisobarometri-kyselyn datat vuosilta 1994–2000 ovat kadonneet matkan varrella jonkin. Näin ei olisi hänen mukaansa pääsyt käymään, jos ne olisi ymmärretty lähettää tietoarkistoon säilytettäväksi. Myllyniemi vastaa nykyisin Nuorisobarometreista.

Muiden keräämiä tutkimusaineistoja Myllyniemi on käyttänyt ennen kaikkea saadakseen määrällistä vertailutietoa omia tutkimuksiaan varten. Esimerkiksi nuorisotutkimuksessa voi olla kiinnostavaa saada vertailutietoa aikuisväestöstä. Voi myös tehdä ajallista seuranta tai vertailua Suomen ja muiden maiden välillä.

– Toinen esimerkki löytyy varsinaisen

leipätyön ulkopuolelta. Eräs yhdistys, johon kuulun, tekee parhaillaan laajaa tutkimusta jäsenistönsä persoonallisuusprofiilista. Ilman vertailutietoa muusta väestöstä tieto jäisi koko lailla vaillinaiseksi. Siksi jäsenistölle esitetyt kysymykset ovat suoraan tietoarkiston aineistosta peräisin.

Sujuva asiakkuussuhde

Myllyniemi toivoo, että Nuorisotutkimusseuran ja -verkoston luovuttamien, nuorisoon liittyvien aineistojen perusteella kirjoitettaisiin paljon opinnäytteitä ja muita tutkimuksia. Hän arvelee, että myös kaupallisilla tahoilla olisi kiinnostusta aineistoihin. Tietoarkiston linja luovuttaa aineistoja vain tutkimus-, opiskelu- ja opetuskäyttöön on hänen mukaansa kuitenkin oikea.

Nuorisotutkimusseura on kannustanut verkoston tutkijoita aineistojen luovuttamiseen ja on Myllyniemen mukaan yleensäkin ”open access” -linjalla.

– Tietoarkisto tekee tärkeää työtä toimimalla kokoavana paikkana eri alojen erilaisille aineistoille. Kannatan vahvasti mahdollisimman avointa pääsyä käsiksi mahdollisimman moniin tutkimusaineistoihin.

Myllyniemen kokemusten perusteella aineistojen luovuttaminen on ollut kit-

katonta. Tietoarkisto on hoitanut kaiken mallikelpoisesti. Myös aineistoja tilatessa kaikki on sujunut mainiosti. Tutkimustarkoituksiin tilattu data on saapunut tutkijalle nopeasti ja juuri tila-

tussa muodossa. Suurin yllätys hänelle onkin ehkä toimituksen nopeus ja helppous.

– Ainoa luovuttamiseen liittyvä vaiva on ollut saada siihen lupa tutkimuksen maksajatahoilta. Siinäkään ei ole ollut mitään ongelmia, vaan kyse on ollut muodollisuudesta.

Verkkosivuilta lisätietoa

Tutkittavien suhtautumisesta Myllyniemellä ei ole tarkkaa tietoa. Hän on käyttänyt vain määrällisiä aineistoja, joissa ongelmaa ei ole. Tietoarkisto on poistanut datasta mahdolliset yksilöinnin mahdollistavat tiedot. Muutenkin tietoarkisto on ottanut hänen mukaansa hyvin huomioon lakiin ja tutkimusetiikkaan liittyvät kysymykset. Hän arvostaa sitä, että aiheesta löytyy lisätietoa tietoarkiston verkkosivuilta.

Lisätietoa:

<http://www.nuorisotutkimusseura.fi>

Tilastosuunnittelija Sami Myllyniemi on työssään Nuorisotutkimusseurassa sekä arkistoinut tutkimusaineistoja että käyttänyt muiden arkistoimaa dataa.

Teksti: Helena Laaksonen

Tietoarkisto ehdolla tutkimuksen tiekartalle

Asiantuntijapaneelit ovat arvioineet tutkimusinfrastruktuurien kartoitushankkeeseen lähetetyt hakemukset. Kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen hakemuksia arvioinut paneeli ehdottaa raportissaan Yhteiskuntatieteellistä tietoarkistoa olemassa olevaksi kansalliseksi tutkimusinfrastruktuuriksi. Tietoarkiston palvelujen kehittämissuunnitelma on puolestaan ehdolla Suomen tutkimusinfrastruktuurien tiekartalle.

Tiekartta kuvaa tulevaisuuden kehittämiskohteita. Tietoarkiston lisäksi tiekartalle on ehdolla kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen (KY) aloilta kuusi hanketta. Olemassa oleviksi tutkimusinfrastruktuureiksi KY-alan paneeli ehdottaa tietoarkiston lisäksi kymmentä organisaatiota tai palvelua.

Tieteellisten seurain valtuuskunta sai vuoden 2008 alussa tehtäväkseen kartoittaa Suomessa sekä olemassa olevat että suunnitteilla olevat kansalliset tutkimusinfrastruktuurit. Tiedot kerättiin internetkyselynä. Kolme tieteenalakohtaista paneelia arvioi hakemukset. Paneelien raportit julkaistiin lokakuun alussa.

Hakemuksia olemassa oleviksi tai suunnitelluiksi infrastruktuureiksi lähetettiin yli 300. Näistä puolueeton asiantuntijaraati seuloi osan kolmen tieteenalakohtaisen kansainvälisen paneelin arvioitaviksi. Paneelien arvioiden ulkopuolelle jäivät hakemukset, jotka eivät täyttäneet asetettuja vähimmäiskriteereitä. Mukaan pyrittiin muun muassa hakemuksilla, joissa käyttäjien piiri oli rajattu esimerkiksi yhteen yliopistoon tai tutkijaryhmään. Kansallisen infrastruktuurin tulisi olla kaikkien alan tutkijoiden käytettävissä.

Paneelien ehdottamista hankkeista karsittaneen vielä joitakin, sillä julkinen rahoitus ei riitä kaikkien suunnitelmien toteuttamiseen. Tiekartalle pääsykään ei takaa hankkeille rahoitusta. Toistaiseksi kansallisille infrastruktuureille ja tiekarttahankkeille ei ole luvassa lisärahoitusta lainkaan.

Ehdotus kartoitusraportiksi ja ehdotus kansalliseksi tutkimusinfrastruktuurien tiekartaksi luovutetaan opetusministeriölle vielä tänä vuonna.

Teksti perustuu Kansallisen tutkimusinfrastruktuurien kartoitus- ja tiekarttahankkeen verkkosivuilla julkaistuihin dokumentteihin ja 15.10.2008 Helsingissä Tieteiden talossa järjestetyn tiedotustilaisuuden alustuksiin ja keskusteluun.

Infrastruktuurien kartoitushankkeen verkkosivu: <http://www.tsv.fi/tik/>

Kansallisen tason tutkimusinfrastruktuurin kriteerit:

- Tieteellisesti merkittävä; toiminta tuottaa lisäarvoa kansallisella tai kansainvälisellä tasolla
- Merkittävä määrä kotimaisia tai ulkomaalaisia tutkijoita hyödyntää jatkuvasti
- Vapaa käyttöoikeus. Käyttäjiltä voidaan vaatia tutkimus suunnitelma ja kohtuullinen korvaus kustannuksista.

Teksti: Päivi Vännilä

Jonne Renvall

Yliassistentti Anne Konu Tampereen yliopiston terveystieteen laitokselta on koonnut koulun hyvinvointiprofiilin neljältä lukuvoodelta alkaen vuodesta 2004. Hän on luovuttanut varhaisimmat aineistot tietoarkiston säilytettäväksi ja välitettäväksi.

Muutoksen seurantaan vertailuaineisto koulun hyvinvointiprofiilista

”Tietoarkisto esimerkiksi huolehtii datan sellaiseen muotoon, että seuraavat tutkijat pääsevät siihen käsiksi. Enää minun ei tarvitse muokata nettisivustosta tilasto-ohjelmalla käsiteltävää materiaalia. Myös konkreettinen yhteistyö siirtyy tehtäväksi tietoarkiston ja kiinnostuneen tutkijan välillä”, kuvailee luovuttamisen motiivejaan Anne Konu.

Konu on luovuttajana ensikertalainen. Hän ei vielä tiedä, ketkä koulujen hyvinvointiprofiileja käyttävät arkistoinnin jälkeen. Ennen arkistointia käyttäjiä ovat olleet jatko-opiskelijat ja graduntekijät Suomessa.

Koulun hyvinvointiprofiili on syntynyt Konun väitöstutkimuksen jatkotyöstä post doc -vaiheessa. Tavoitteena on ollut tuottaa kouluille käytännön työväline hyvinvoinnin arviointiin. Aineiston perusteella on syntynyt kansainvälisiä artikkeleita.

Monipuolisesta käytöstä tieteellinen hyöty

Konu pitää tieteellisenä hyötynä sitä, jos koulun hyvinvointiprofiili -aineisto tulee

mahdollisimman laajaan käyttöön.

Kvantitatiivinen aineisto sisältää kaksi avointa kysymystä. Avoimet kysymykset on tarkoitettu vain koulujen omaan käyttöön, sillä sanallisista vastauksista voisi olla tunnistettavissa yksittäinen koulu. Vastaaaja on lukuvuosittain keskimäärin 12 000.

Aineistoon syntyy mahdollisesti uusia näkökulmia, rajattuja tai laajoja sen mukaan, mikä on esimerkiksi asetettu tutkimuskysymys. Uuden taustateorian avulla aineistosta voi löytää muitakin näkökulmia kuin jo käytetyt.

Sosiaalisten suhteiden tutkimukseen

– Olen itse tarkastellut kokonaisuutta. Mutta eri osioiden tarkastelussa on vielä paljon mahdollisuuksia. Tutkija voi tarttua esimerkiksi sosiaalisiin suhteisiin tai itsensä toteuttamisen mahdollisuuksiin. Aineistoa on mahdollisuus käyttää osana jotain tutkimusta tai apuna esimerkiksi intervention teossa vaikkapa muutoksen seurannassa, Konu kuvailee.

Aineisto kertyy oppilaiden vastauksista eri kouluilta ja kouluasteilta sekä hen-

Koulun hyvinvointiprofiili -sarja

Koulun hyvinvointiprofiili -sarjassa tarkastellaan hyvinvointia koulussa. Tutkimuksen kohteena on neljä ryhmää: peruskoulun alaluokat (4–6-luokat), yläluokat (7–9-luokat), toisen asteen oppilaitokset ja henkilökunta. Aineisto kerätään kouluilta lukuvuosittain. Koulu saa valita, mihin aikaan vuodesta se vastaa kyselyyn. Sarjan ensimmäiset tietoarkistoon arkistoidut aineistot ovat lukuvoodelta 2004–2005.

Koulun hyvinvointiprofiili perustuu Anne Konun väitöskirjatutkimuksessaan kehittelemään koulun hyvinvointimalliin. Hyvinvointimallissa hyvinvointi koulussa jaetaan neljään osa-alueeseen: olosuhteet, sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttamisen mahdollisuudet ja terveydentila. Aineisto kerätään internet-kyselynä Opetushallituksen verkkosivulla (<http://www2.edu.fi/hyvinvointiprofiili/>).

kilökunnalta, erityisesti opettajilta. Yhden tietyn koulun aineistoa pystyy käyttämään koulu itse ja tarvittaessa yksittäisen koulun tuloksia voi verrata kokonaistulokseen. Nettikyselynä toteutettava tutkimus on toteutettu siten, että aineistoa voidaan käyttää uusissa tutkimustarkoituksissa yksittäisiä kouluja tunnistamatta. Tutkija käyttää tällöin siis koko aineistoa.

Koulut tekevät hyvinvointiprofiilin esimerkiksi vuoden, kahden välein.

– Yksi hyödyllinen lisäominaisuus olisi aineistossa se, että erottelun perusteena voisi olla esimerkiksi kaupunki tai maakunta. ●

Teksti: Päivi Vännilä

Tutkija käy säännöllisesti tutustumassa uusiin tutkimusaineistoihin

Ari Hyytinen kuuli tietoarkistosta tutkijakollegaltaan ja tutustui tarjontaan. Hän huomasi, että monet aineistot olivat tarkemman tutustumisen arvoisia myös taloustieteilijälle. Hyytinen työskentelee kansantaloustieteen professorina Jyväskylän yliopiston taloustieteiden tiedekunnassa.

Ari Hyytisen mukaan valmiiden tutkimusaineistojen käyttö on varsin yleistä taloustieteessä. Valmiiksi aineistoksi voi luonnehtia paitsi arkistoitua, jonkun muun aiemmin keräämää tutkimusaineistoa, myös esimerkiksi rekisteriaineistoja.

– Usein taloustieteilijöiden aineistot tulevat erilaista rekistereistä ja tietokannoista, joissa aineisto on melko lailla valmiina.

Hyytinen on tyytyväinen tietoarkiston palveluun. Aineistojen tilaus ja toimitus tietoarkistosta toimivat hänen mielestään jopa odotettua joustavammin. Taloustieteen näkökulmasta tietoarkiston aineistovarannossa on myös parannettavaa. Taloustieteelliseen tutkimukseen soveltuvia paneeliaineistoja tai yksilö- ja yritysaineistoja Hyytinen haluaisi arkistoon lisää.

Hyvä dokumentointi auttaa

– Jokaiseen aineistoon tutustuminen vaatii tutkijalta kertainvestointia. Yleensä aineistojen sisällön ja rakenteen dokumentointi on ollut hyvää, joten sen suhteen en ole kohdannut mitään erityis-

haasteita, Hyytinen kertoo.

Arkistoituja aineistoja käyttämällä voi säästää aikaa. Toisaalta aineisto ei veny kaikkiin tutkijan suunnittelemiin analyysiin. Esimerkiksi Hyytisen käyttämien aineistojen ominaisuudet eivät ole riittäneet niin syvällisen ja perusteellisen ekonometrisen analyysin tekemiseen, kuin hän olisi toivonut.

Aineistosta ideoita

Hyytinen voisi hankkimiensa kokemusten perusteella lähteä liikkeelle myös aineistolähtöisesti eli jo kerätyn tutkimusaineiston ehdoilla. Hänen mukaansa toisinaan tutkimusaineistotarjontaan ja yksittäisen aineiston kysymyksiin ja muutujiin tutustuminen on hyvä keino hakea tutkimusideoita.

– Käyn säännöllisesti katsomassa mitä uusia aineistoja on saatavilla, joten toivottavasti aineistojen määrä ja laatu vain kasvaa nykyisestä.

Hyytinen suosittelee, että erityisesti oppinnäytetöitä tekevät tutustuisivat nykyistä aktiivisemmin tietoarkiston aineistotarjontaan. ●

Kansantaloustieteen professori Ari Hyytinen Jyväskylän yliopistosta

Teksti: Päivi Vännilä ja Helena Laaksonen

Suomen Akatemian uudet hakuohjeet

Aineistojen elinkaari tutkimussuunnitelmiin mukaan

Suomen Akatemia vaatii tutkimusrahoituksen hakijoilta nykyisin tiedonhallintasuunnitelmaa. Se on selvitys siitä, miten tutkimusaineisto hankitaan, miten sitä käytetään, miten aineisto säilytetään ja miten sen myöhempi käyttö mahdollistetaan. Uusi hakuohjeistus oli ensi kertaa käytössä lokakuun haussa.

Udistuksen taustalla vaikuttaa muun muassa OECD:n pari vuotta sitten hyväksymä niin sanottu datasuositus, jonka tavoitteena on saada julkisin varoin kerätyt tietoa-aineistot tehokkaammin käyttöön. Useat tutkimusaineistot sisältävät runsaasti vähälle huomiolle jäänyttä tai täysin analysoimatonta materiaalia. Tutkimusaineistojen pitkäaikaissäilytys edistää tutkimusrahoituksen tehokasta käyttöä.

Akatemia haluaa kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimusyksikön johtajan **Pirjo Hiidenmaan** mukaan tukea korkeatasoista tutkimusta. Tutkimusaineisto ei ole kuitenkaan irrallinen asia, vaan se on yhteydessä tutkimuskysymyksiin.

Tiedonhallinnasta lisäarvoa

Hiidenmaan mukaan tutkimusaineistojia ei tarkastella rahoituspäätöksiä tehtäessä erikseen. Hän korostaa, että tutki-

musrahoituspäätökset ovat aina kokonaisuus; aineiston tai minkään muunkaan yksittäisen osan merkitystä ei voi tarkastella irrallaan.

– Tietenkin aineiston saatavuus, hyödyntäminen ja laatu vaikuttavat siihen, miten laadukas ja toteutuskelpoinen koko hanke on.

Hiidenmaa näkee rahoittajan edustajana monia hyötyjä siitä, että tutkija käyttää muiden keräämiä tutkimusaineistoja tai arkistoi omia tutkimusaineistojaan tietoarkistoon.

– Ilman muuta se on monella tavalla hyödyksi: säästyy rahaa ja aikaa itse tutkimukseen, tutkimuksen avoimuus lisääntyy, syntyy vahvempia keskittyviä. Syntyy myös osaamista aineistojen ympärille, jolloin esimerkiksi kannattaa alkaa kouluttaa aineistoammattilaisia ja kehittää monipuolisia työkaluja.

– Aineistojen tallentaminen ja saataminen yhteiseksi hyväksi on tarpeen ja edistettävä asia. Tämähän on noussut nyt esiin, kun aineistoja voidaan tallentaa ja levittää sähköisesti. Monilla aloilla tarvitaan paljon käsityötä ja työaikaa siihen, että aineisto saadaan tutkimuskuntoon. Kun tämä tehdään yhden kerran, on järkevää, että sama aineisto ja työ tulisi useampienkin hyödyksi. Tällöin tosin myöhempien käyttäjien on voitava luottaa siihen, että aineisto on huolellista tekoa.

Hiidenmaan mukaan moniin aineistoihin liittyy tulkinnanvaraisuutta, mistä syystä tutkijan on usein päästävä al-

Kari Likonen

kulähteille, ei vain käsiksi järjestettyyn ja tallennettuun aineistoon. Myös tietosuojakäytännöt ovat tärkeitä.

Uudenlaiset käytännöt

Akatemia on jo usean vuoden ajan suositellut rahoittamisessaan hankkeissa kerättävän yhteiskuntatieteellisen aineiston luovuttamista tietoarkistoon. Suositus ei ole ollut tehokas keino tutkimusaineistojen saamiseksi pitkäaikaissäilytykseen ja jatkokäyttöön. Uusien rahoituksen hakuohjeiden myötä tutkimusaineistojen merkitys nostetaan entistä paremmin esiin myös muilla kuin kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen aloilla.

– Rahoittaja voi tietenkin aina suositella arkistointia. Sen sijaan on vaikea suositella valmiiden aineistojen käyttöä. Tämähän jää tutkijan omaan harkintaan niin kuin ongelmanasettelu, teoria- ja metodikysymyksetkin. Tutkimusohjelmissa voidaan ottaa huomioon esimerkiksi sellaisia tavoitteita, että ohjelman hankkeet tuottavat yhteistä aineistoa ja kehittävät alaan liittyvää aineistoa. Tämä on nyt suunnitteilla olevan Lasten hyvinvointi ja terveys -ohjelman tavoitteissa.

Akatemia on myös mukana laatimassa kansallista suunnitelmaa, eli tiekarttaa tutkimuksen infrastruktuureista. Tie-

kartassa otetaan kantaa siihen, miten aineistoja tallennetaan, jalostetaan ja saatetaan yhteiseen käyttöön.

Rahoittajien linjaukset tarpeen

Rahoittajilla tulisi Hiidenmaan mukaan olla Suomessa yhteisiä linjauksia tutkimusaineistojen käytöstä ja tutkimusaineistojen arkistoinnista alkuperäisen hankkeen jälkeen. Merkittävän tutkimusrahoittajan uudistetut hakuohjeet voivat toimia nyt esimerkkinä muille.

Tutkimushankkeiden raportointia Akatemia ei ole vielä uudistanut. Kun raportointia uudistetaan myös tutkimusaineistojen hallinnan raportoinnista voi-

Suomen Akatemian kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimusyksikön johtaja Pirjo Hiidenmaa.

daan antaa ohjeet.

– Vielä ei ole suunnitelmaa, miten se tehdään. Ne, jotka saavat rahaa nyt lokakuun haussa, raportoivat vasta vuosien päästä, toteaa Hiidenmaa.

Suomen Akatemia myöntää kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen toimikunnan aloille vuosittain noin 65 miljoonaa euroa. Yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen osuus on noin 40 miljoonaa euroa. ●

Tutkijat suhtautuvat usein varauksellisesti aineistojen arkistointiin, koska he ajattelevat sen olevan epäeettistä. He pelkäävät rikkovansa tutkijan ja tutkittavan välisen luottamussuhteen. Käytettävissä olevan tutkimustiedon ja Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston kokemusten mukaan tutkittavat eivät yleensä ajattele näin.

Teksti: Sanni Haverinen

Tutkijat pelkäävät turhaan Aineistojen arkistointi ei riko tutkittavien luottamusta

Usein tutkijat pitävät varsinkin laadullisissa haastatteluissa muodostuvaa tutkimussuhdetta hyvin erityisenä. Haastattelujen jatkokäyttöön epäilevästi suhtautuvat tutkijat ovat perustelleet epäilyjään esimerkiksi sillä, että haastateltavat ovat puhuneet vain haastattelijalle luottamuksellisesti tai että haastateltavat eivät ole pysyneet käsittelemään hallitusti haastattelussa esiin nousevia tunteitaan. On jopa esitetty, että haastateltavat eivät ymmärrä tieteellisestä tutkimuksesta paljoakaan. (Ks. esim. Mauthner ym. 1998, Parry & Mauthner 2004; Richardson & Godfrey 2003.)

Toisaalta voidaan kysyä, eikö jo alkuperäinen haastattelututkimus ole ollut haastateltavan hyväksikäyttämistä ja huijaamista, jos kerran haastateltavat ovat niin ymmärtämättömiä ja haavoittuvia.

Haastattelutilanne hallinnassa

Joidenkin tutkijoiden peloista huolimatta vaikuttaa onneksi siltä, että tutkittavat eivät ole niin ymmärtämättömiä kuin voisi ajatella. Brittiläisen sosiaalitieteellisen tutkimuskeskuksen työryhmä kokosi kymmenistä kirjallisista lähteistä sekä keskusteluista 50:n tutkimukseen hiljattain osallistuneen henkilön kanssa tietoa siitä, kuinka tutkittavat ovat suhtautuneet tutkimustilanteeseen.

Katsaus osoitti, että vaikka tutkittavat kokisivatkin haastattelun aikana vaikeita tunteita, pystyivät he myös kontrolloimaan haastatteluvuorovaikutusta: Haastateltavat eivät olleet täysin avoimia, jos he kokivat jonkun kysymyksen tai aiheen liian tungettelevaksi tai asiaankuulumattomaksi. Haastateltavat kokivat voivansa kieltäytyä vastaamasta, ja tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuuden korostamista pidettiin tärkeänä. Silti tutkittavat harvoin kieltäytyivät täysin vastaamasta kysymyksiin, vaan he suodattivat kertomiaan tietoja esimerkiksi puhumalla epätasaisesti, käsittelemällä asiaa yleisellä tasolla tai ilmaisemalla vaivautuneisuuttaan

tavalla tai toisella. (Graham ym. 2007; Graham ym. 2006.)

Pitkästyminen haittaa

Haastateltavat eivät siis ole täysin tutkijoiden armoilla, vaan voivat itsekin säädellä tutkimustilannetta. Joskus voi tulla olla perusteltua pohtia, onko arkaluonteista aihetta käsittelevästä haastattelusta ollut haastateltavalle jotakin haittaa. Tyypillisesti haitat rajoittuvat kuitenkin lähinnä siihen, että tutkittava on kokenut tilanteen pitkästyttäväksi.

Tietoarkiston kokemukset osoittavat, että haastateltavat eivät yleensä näe esteitä haastattelujen arkistoinnille tieteellistä jatkokäyttöä varten. Tietoarkisto on pyytänyt jälkikäteen lupaa arkistointiin neljän eri tutkimuksen tutkittavilta. Tutkimukset käsitelivät esimerkiksi työelämän tasa-arvoa ja maaseudun naisten elämää. Ainoastaan neljä 169:stä haastatteluun tai elämäkerran kirjoittamiseen osallistuneista kielsi arkistoinnin.

Tutkittavat haluavat vaikuttaa

Usein tutkittavia pikemminkin kauhistutti tieto, että tunnisteelliset aineistot pitäisi tuhota tutkimuksen päätyttyä, jos tutkittaville ei ole kerrottu niiden säilyttämisestä jatkotutkimuksiin. Tutkittavat ovat alun perin suostuneet tutkimukseen, koska ovat pitäneet tutkimuksen aihetta tärkeänä ja ovat halunneet vaikuttaa lisätä yleistä ymmärrystä jostakin itselle tärkeästä aiheesta. Näin ollen arkistointi vain edistää tutkittavien alkuperäisen toiveen toteutumista. Lisäksi tutkittavat ajattelevat asiaa myös taloudellisesta näkökulmasta: verorahoilla kerätyn aineiston käytön halutaan olevan mahdollisimman tehokasta.

Käytäntö siis osoittaa, että tutkittavat suhtautuvat varsin myönteisesti aineistojen arkistointiin, vaikka tutkijat itse saattaisivatkin joskus pelätä luottamussuhteen vaarantumista. Tutkittavat voivat pitää tutkijaa luotettavana ja empaattisena, mutta näkevät hänet silti ennemminkin tiedeyhteisön edustajana

kuin yksityisenä henkilönä, jolle kerrotaan salaisuuksia. Tutkittavat myös luottavat tutkijoiden ammatilliseen pätevyyteen, eivätkä pidä todennäköisenä, että tutkijat käyttäisivät aineistoja väärin.

Luottamuksellisuuden ei siis pitäisi tarkoittaa sitä, että vain aineiston kerännyt tutkija näkee aineiston. Tämä mää-

ritelmähän olisi oikeastaan hyvin epäilyttävä: mistä voidaan tietää, että tutkijan tekemät tulkinnot ovat perusteltuja, jos kukaan ei koskaan pääse näkemään alkuperäistä aineistoa. Luottamuksellisuus pitäisi määritellä ennemminkin niin, että aineistoa käytetään sovituihin tarkoituksiin. ●

Lähteet

Graham, Jenny & Grewal, Ini & Lewis, Jane (2007) Ethics in Social Research: the views of research participants. National Centre for Social Research, Government Social Research Unit.

Graham, Jenny & Lewis, Jane & Nicolaas, Gerry (2006) Ethical Relations. A review of literature on empirical studies of ethical requirements and research participation. National Centre for Social Research.

Kuula, Arja (2007) Voiko tutkimussuhdetta arkistoida? Esitelmä Kulttuurintutkimuksen päivillä 14.12.2007 etiikkaa käsittelevässä yhteisistunnossa, Joensuun yliopisto.

Kuula, Arja (2006) Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Vastapaino, Tampere.

Mauthner, Natasha S. & Parry, Odette & Backett-Milburn, Kathryn (1998) The data are out there, or are they? Implications for archiving and revisiting qualitative data. *Sociology* 32: 4, 733–745.

Parry, Odette & Mauthner, Natasha S. (2004) Whose Data Are They Anyway? Practical, Legal and Ethical Issues in Archiving Qualitative Research Data. *Sociology* 38:1, 139–152.

Richardson, Jane C. & Godfrey, Barry S. (2003) Towards ethical practice in the use of archived transcribed interviews. *International Journal of Social Research Methodology*, 6:4, 347–355.

DATARUUTU

Pitäisikö ihmisten aina noudattaa lakia, vai tulisiko heidän toimia joissakin poikkeuksellisissa tilanteissa oman tuntonsa mukaan, vaikka se merkitsisi lain rikkomista?

Teksti: Päivi Vännilä & Helena Laaksonen

Maahanmuuttopolitiikasta kvantitatiivinen lopputyö

Valtio-oppia Tampereen yliopistossa pääaineenaan opiskeleva Päivi Österman tekee pro graduaan ulkomaalaisista tutkinto-opiskelijoista Suomessa maahanmuuttopolitiikan näkökulmasta. Hän on tilannut työnsä tutkimusaineistot Yhteiskuntatieteellisestä tietoarkistosta.

Päivi Österman valitsi aiheekseen maahanmuuttopolitiikan, koska on kiinnostunut kansainvälisyydestä. Kun hän alkoi etsiä kaksi vuotta sitten aihetta käsitteleviä tutkimusaineistoja, niitä tuntui olevan niukasti tarjolla. Sopiva tutkimusaineisto löytyi lopulta sattumalta. Jälkikäteen Österman sai tietää vielä toisesta aineistosta, jota ei ollut tuolloin luovutettu tietoarkistoon.

Maahanmuuttopolitiikka gradun aiheena on harvinainen Tampereen yli-

opistossa. Östermanin mukaan aihetta käsitteleviä graduja on tehty aiemmin vain kolme.

Tietoarkisto hankki aineiston graduntekijälle

– Alusta alkaen suunnitelmissani oli kvantitatiivinen tutkimus. Tiesin jo valintaa tehdessäni, että ensin on taivuteltava käyttööni SPSS-ohjelma, Österman selvittää.

Hän täytti käyttöluvahakemuksen ja tilasi sillä aluksi vain yhden aineiston.

– Kun löysin toisen aineiston, jota ei siinä vaiheessa vielä ollut edes tietoarkistossa, kului vain pari viikkoa ja tutkimusmateriaali oli minulla.

Hän vertaa työssään suomalaista koulutus-, työvoima- ja maahanmuuttopolitiikkaa siihen, mikä on ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden asema suomalaisissa korkeakouluissa.

Arkistoidun aineiston käyttö toisaalta vaikuttaa asetettuihin tutkimuskysymyksiin: jos aineistossa ei jotakin asiaa ole kysytty, se on jätettävä tutkimatta. Toisaalta tämä voi helpottaa tutkimuksen rajaamista.

– Kaikkia mahdollisia tutkimuskysymyksiä ei voi käyttää, mutta toisaalta valmis aineisto rajaa pois villeimmät ideat.

Taustatietoa kuvailuista ja raporteista

Jos Österman olisi kerännyt itse tutkimusaineiston, lopputulos olisi ollut toteutunutta suppeampi. Lisäksi tutkimus olisi muodostunut kvalitatiiviseksi ja perustunut teemahaastatteluihin.

Östermanin kokemuksen mukaan arkistoidusta tutkimusaineistosta on saatavana riittävästi taustatietoja. Tietoja saa paitsi aineistojen kuvailutiedoista myös alkuperäisistä tutkimusraporteista.

– Opiskelijapiireissä käytetään jonkin verran valmiita tutkimusaineistoja pro graduissa. Toisaalta monet analysoivat esimerkiksi poliitikkojen puheita tai lehtiartikkeleita, Österman kertoo. ●

Jutussa mainitut tutkimusaineistot: FSD2354 Kansainväliset tutkinto-opiskelijat Suomen yliopistoissa 2007 (tulevia aineistoja) ja FSD1269 Ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden integroituminen Suomeen 2002.

Päivi Österman

KOLUMNI

Jussi Nuorteva
Pääjohtaja,
valtioneuvostonhoitaja

Studio P. Sipilä

Tutkimusaineistojen säilyttäminen – kuka päättää ja kuka säilyttää?

Suomen Akatemia päätti opetusministeriön kanssa sopimansa tulossopimuksen mukaisesti ryhtyä syksystä 2008 lähtien vaatimaan, että tutkimushankemuksiin sisällytetään tiedonhallintasuunnitelma. Tämä herätti joltistakin keskustelua hankehakemuksia Akatemiassa käsittelevän henkilökunnan keskuudessa. Kysymyksiä on tullut myös tutkijoilta. Mikä ihmeen tiedonhallintasuunnitelma – ja miksi?

Aivan uudesta asiasta ei ole kysymys. Muistan hyvin, kuinka tutkimusaineistojen säilyttämisestä ja käytöstä käytiin keskustelua 1990-luvun lopulla, jolloin toimin Suomen Akatemian kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen toimikunnan pääsihteerinä. Akatemian avulla tuella Tampereen yliopistoon päätettiin silloin perustaa Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Sen tehtäväksi annettiin koota pääasiassa yhteiskuntatieteiden alaan kuuluvia tietoaineistoja tutkimuksen tuleviin tarpeisiin. Suomen Akatemia antoi pian sen jälkeen suosituksen, että Akatemian rahoittamaa tutkimusta varten koottu yhteiskuntatieteellinen aineisto luovutetaan uuden tietoarkiston käyttöön. Tuo suositus on edelleen Akatemian kotisivulla, mutta se ei suinkaan ole taannut, että sitä noudatettaisiin automaattisesti. Aineistojen saanti on ollut pitkälti tietoarkiston oman aktiivisuuden varassa.

Kymmenessä vuodessa tutkimuksen tiedonhallinnan kysymykset ovat tulleet entistä tärkeämmiksi kaikilla tieteenaloilla. Erityisen merkittäväksi on noussut kansainvälisesti merkittävien sähköisten tutkimusaineistojen säilyttäminen kansainvälisiä aineistostandardeja noudattaen. OECD antoi vuonna 2004 suosituksen julkisrahoitteisen tutkimusdatan avoimesta saatavuudes-

ta ja elinkaaren hallinnasta. Sami Borg ja Arja Kuula laativat sen pohjalta valmisteluraportin OECD:n data-suosituksen toimeenpanomahdollisuuksista Suomessa (Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston julkaisu 6, 2007). Se on toiminut tärkeänä ponttimena sille, että Suomen Akatemia on ryhtynyt vaatimaan rahoittamiltaan hankkeilta pitkäjänteisempää ja suunnitelmallisempaa tiedonhallintaa.

Arkistolaitos tekee arkistolain nojalla päätökset tutkimuksen tuottamien julkisrahoitteisten aineistojen säilyttämisestä. Yliopistoja ja arkistolaitosta edustava työryhmä teki vuonna 1997 ohjeet tutkimustoiminnan asiakirjoista, aineistoista ja dokumentoinnista (<http://www.tkk.fi/Yksikot/Muut/Arkisto/tutkimu1.html>). Ohjeistus on monilta osin edelleen varsin toimiva, mutta valitettavasti sitä ei tunneta kovin hyvin tutkijoiden keskuudessa. Katsoin sen vuoksi, mitä tutkimusaineistojen säilyttämisestä on sanottu yliopistojen arkistonmuodostamissuunnitelmissa. Yleensä arvonmääritys on niissä jätetty tutkijoiden tehtäväksi. Heidän tulisi arvioida luomiensa tutkimusaineistojen säilytysarvo ja käytettävyyden tulevaisuudessa. Valitettavasti arvonmääritystä ryhdytään usein tekemään vasta yliopistojen seulontapäätöksiä valmisteltaessa. Silloin se on yleensä jo myöhäistä. Tutkijat eivät ole lähtökohtaisesti näitä kysymyksiä miettineet. OECD korostaa ohjeissaan, että päätökset tulisi tehdä data-aineistojen elinkaaren alkuvaiheissa. Se on tärkeä huomio. Toivottavasti Suomen Akatemian vaatima tiedonhallintasuunnitelma toimiikin välineenä, joka tukee tutkimuksen suunnitelmallista tiedonhallintaa ja parantaa näin osaltaan suomalaisen tutkimuksen laatua.

AINEISTOLUETTELO

Yhteiskuntatieteellisessä tietoarkistossa on yli 900 tutkimusaineistoa. Verkkosivujen luettelo on jaettu arkistoituihin ja kuvailtuihin aineistoihin. Arkistoituja tutkimusaineistoja voi tilata tietoarkistosta, kuvailtuja ei. Osa kuvailuista aineistoista on vapaasti saatavilla verkosta, osaan voi tutustua vain aineiston sijoitusorganisaatiossa. Tieto kunkin aineiston saatavuudesta löytyy aineiston kuvailun yhteydestä.

Ajantasainen aineistoluettelo Internetissä:
<http://www.fsd.uta.fi/aineistot/luettelo/>

Kvantitatiiviset aineistot

Tietoarkistossa on yli 800 kvantitatiivista tutkimusaineistoa. Niistä valtaosa kuuluu joko kotimaiseen tai kansainväliseen sarjaan.

Kvalitatiiviset aineistot ja opetusaineistot

Tietoarkistossa on noin 80 arkistoitua ja 30 kuvailtua kvalitatiivista aineistoa. Joistakin kvalitatiivisista aineistoista on muokattu osa-aineistoja. Ne on tarkoitettu menetelmäopetukseen ja seminaaritöihin. Opetusaineistot käsittelevät mm. matkapuhelinten käyttöä, alkoholimielipiteitä ja ulkomaalaisten opiskelijoiden kokemuksia.

AINEISTON TILAAMINEN

Tietoarkistoon arkistoituja aineistoja voi tilata tieteiliseen tutkimus-, opetus- ja opiskelukäyttöön tietoarkiston ja aineistonluovuttajien asettamien käyttöehtojen mukaisesti. Aineistot toimitetaan maksutta.

Aineiston saa muutamassa päivässä

Aineistoja tilattaessa on täytettävä käyttölupahakemus ja allekirjoitettava käyttöehtositoumus. Käyttölupahakemuksessa kerrotaan aineiston käyttötarkoitus, joka tulee kuvata tiiviisti, mutta kattavasti. Yhdellä käyttölupahakemuksella voi tilata samaan käyttötarkoitukseen useita aineistoja.

Allekirjoittamalla käyttöehtositoumuksen tilaaja sitoutuu noudattamaan aineiston käytölle asetettuja ehtoja. Hyväksytyään käyttölupahakemuksen ja saatuaan allekirjoitetun käyttöehtositoumuksen FSD toimittaa aineiston tilaajalle yleensä muutamassa päivässä. Aineistot pyritään toimittamaan tilaajan toivomassa tiedostoformaattissa.

Aineistoja myös opetukseen ja opiskelijoille

Tietoarkistosta voi tilata aineistoja opetuskäyttöön esimerkiksi metodikursseille. Kurssin opettajan on toimitettava tietoarkistoon käyttölupahakemus ja allekirjoitettava käyttöehtositoumus. Käyttölupahakemuksessa on ilmoitettava kurssin nimi ja kesto ja kurssille osallistuvien opiskelijoiden lukumäärä. Kurssin opiskelijoiden ei tarvitse allekirjoittaa erikseen käyttöehtositoumuksia.

Opiskelijat voivat tilata aineistoja harjoitus-, seminaari-, kandidaatin- ja pro gradu -töihinsä. Opiskelijoiden tulee täyttää käyttölupahakemus ja käyttöehtositoumus normaalin lupakäytännön mukaisesti. Perustutkinto-opiskelijoiden tulee lisäksi neuvotella ohjaajansa kanssa ennen aineiston tilaamista, sillä käyttölupahakemukseen vaaditaan ohjaajan allekirjoitus.

Tilatun aineiston säilyttäminen ja hävittäminen

Aineiston säilyttämisessä ja käytössä on huolehdittava riittävästä tietoturvasta ja niiden henkilöiden ja tahojen tietosuojasta, joita koskevia tietoja aineisto sisältää. Aineisto ei saa olla muiden kuin käyttölupahakemuksessa yksilöityjen henkilöiden saatavilla.

Aineistoa saa käyttää ainoastaan käyttölupahakemuksessa ilmoitetun käyttötarkoituksen mukaisesti. Jos aineistoa halutaan käyttää muihin tutkimus-, opetus- tai opiskelutarkoituksiin, on toimitettava tietoarkistolle uusi käyttölupahakemus. Käyttötarkoituksen päättyttyä aineisto on hävitettävä.

FSD välittää aineistoja muista tietoarkistoista

FSD:n kautta käytettävissä on myös runsaasti kansainvälisiä ja maakohtaisia aineistoja, jotka on arkistoitu muihin tietoarkistoihin, esimerkiksi eurooppalaisiin arkistoihin tai suureen yhdysvaltalaiseen arkistoon ICPSR:ään. Jos tarvitset näiden arkistojen tietokannoista löytyvää aineistoa, ota yhteyttä asiakaspalveluumme.

Kansainväliset sarjat

ESS (European Social Survey)

European Social Survey on joka toinen vuosi koottava yli 20 maan kansainvälinen kyselytutkimus. ESS:n ensimmäinen kierros toteutettiin vuosina 2002/2003. Hankkeen aineistot koostuvat joka kierroksella koottavasta ydinmoduulista ja vaihtuvista moduuleista. Tutkimusten avulla on mahdollista seurata mielipiteiden ja elämäntilanteiden muutosta ja jatkuvuutta useilla eri aihealueilla. Samanlaisina toistuvat kysymykset koskevat muun muassa tiedotusvälineitä ja luottamusta, poliittisia mielipiteitä ja osallistumista, hallintoa ja tehokkuutta, moraalisia, poliittisia ja sosiaalisia arvoja, sosiaalista syrjintää, kansallista, etnistä ja uskonnollista sitoutuneisuutta, hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta, sosiaalisia verkostoja sekä väestöllisiä ja sosiaalis-taloudellisia tekijöitä.

Eurobarometrit

Eurobarometrit ovat samanlaisesti Euroopan unionin jäsenmaissa toteutettavia kyselytutkimuksia. Niissä on kartoitettu vuodesta 1974 alkaen EU-maissa asuvien henkilöiden sosiaalisia ja poliittisia mielipiteitä. Toistuvissa aiheissa kysytään mielipiteitä Euroopan yhteisöstä/unionista, parlamentista sekä vastaajien omasta yhteiskunnasta ja sen demokratian toimivuudesta. Vaihtuvissa kysymyksissä on selvitetty mm. työllisyyteen ja työttömyyteen, sukupuolten välisiin rooleihin, ekologiaan ja energiapolitiikkaan, lasten ja nuorten asemaan, köyhyyteen, terveyteen, bioteknologiaan, alueelliseen kehitykseen, kulutustottumuksiin ja koulutukseen liittyviä kysymyksiä. Lisäk-

si on kerätty vertailukelpoista aineistoa EU:n ulkopuolisista maista.

EVS (European Values Study) ja WVS (World Values Survey)

European Values Study - ja World Values Survey -aineistoja on kerätty useissa aalloissa 1980-luvulta alkaen. Niissä on suurelta osin yhtenevin kyselyin kartoitettu eri maiden kansalaisten elämäntilanteita sekä yhteiskunnallisia, poliittisia, sosiaalisia, moraalisia ja uskonnollisia arvoja.

Flash Eurobarometrit

Flash Eurobarometrit ovat suppeahkoja kyselytutkimuksia, jotka täydentävät vakiomuotoisia Eurobarometrejä. Kyselyjen teemoina ovat olleet mm. yrittäjyys, EU:n laajeneminen, maatalouspolitiikka, EU:n kansalaisoikeudet, kuluttajatietus, Euroopan parlamentin vaalit, tietoyhteiskunta ja Internet.

ISSP (International Social Survey Programme)

ISSP on yhteiskuntatieteellinen vertailututkimusohjelma, joka käynnistyi vuonna 1985. Nyt mukana on 44 maata. Seurantatutkimustiedon lisäksi vuosittain kerättävät aineistot tarjoavat poikkileikkaustietoa ajankohtaisista ja teemoiltaan vaihtuvista yhteiskunnallisista ilmiöistä. Teemoina ovat olleet mm. valtion tehtävät, eriarvoisuus, perhe ja sukupoliroolit, työorientaatiot, uskonto, kansallinen identiteetti, kansalaisosallistuminen, ympäristö sekä vapaa-aika ja urheilu.

Kotimaiset sarjat

Alkoholijuomien tilastoimaton kulutus

Tutkimussarjassa kartoite-

taan, kuinka paljon suomalaiset kuluttavat kotivalmisteisia, salakuljetettuja ja ulkomailta tuotuja alkoholijuomia sekä spritiä. Aineistoja on arkistoituna vuodesta 1995 lähtien.

Energia-asettutkimukset

Suomalaisten energia-asetteita kartoittava tutkimussarja käynnistyi vuonna 1983. Vertailukelpoiset kyselyaineistot mahdollistavat suomalaisten energiapolitiikkaa ja energia-asioita koskevien kannanottojen, mielipiteiden, uskomusten, arvostusten ja tietojen yksityiskohtaisen empiirisen analyysin ja systemaattisen seurannan.

EVA:n EU-asettutkimukset

Elinkeinoelämän valtuuskunnan EVA:n vuonna 1992 aloittamassa tutkimussarjassa seurataan suomalaisten integraatioajattelun muutoksia. Tutkimuksissa on selvitetty suomalaisten mielipiteitä mm. maamme EU-jäsenyydestä, Euroopan unionin tulevaisuudesta ja laajentumisesta, Euroopan talous- ja rahapolitiikasta, EMU:sta, europarlamentista, maamme turvallisuuspolitiikasta, EU-tuista ja Euroopan yhdentymisestä yleensä.

EVA:n kansalliset asennetutkimukset

EVA:n kansallisia asennetutkimuksia on tehty vuodesta 1984. Tutkimussarjalla pyritään mittaamaan ja erittelemään kansalaisten kokemuksia yhteiskunnan toimivuudesta ja sen eri sektoreista. Kussakin aineistossa on sekä ajankohtaisia että toistuvia teemoja. Käsitellyjä aiheita ovat mm. demokratia, markkinatalous, hyvinvointi, ympäristö, yhteiskunta ja politiikka, Suomen kansainvälinen asema, lama,

taloudellinen kasvu, suomalaisten identiteetti ja suomalaisten suhtautuminen tulevaisuuteen.

Hyvinvointitutkimukset

Kelan ja Turun yliopiston sosiaalipolitiikan laitoksen tutkimushankkeessa on kartoitettu aikuisväestön kokemuksia ja mielipiteitä hyvinvoinnista, sosiaalipolitiikasta ja sosiaaliturvasta. Tutkimuksissa on selvitetty vastaajien työmarkkina-asemaa, työttömyyskokemuksia, terveydentilaa, asuminen tilannetta, sosiaalietuuksia, toimeentuloa sekä yleensä elintasoja. Suurelta osin vertailukelpoisissa tutkimuksissa on tarkasteltu myös suomalaisten sosiaalisia suhteita, elämäntapahtumia ja elämänhallintaa kokonaisuutena. Ensimmäinen aineisto kerättiin vuonna 1995.

Kaupunkipalvelututkimukset

Kaupunkipalvelututkimuksia on tehty vuodesta 1983. Aluksi aineistoista vastasi Suomen Kaupunkiliitto, nyt FCG Efeko. Kyselytutkimusten pääpaino on asukkaiden kuntapalveluja ja hallintoa koskevien mielipiteiden selvittämisessä. Aineistot ovat suurimmalta osalta vertailukelpoisia keskenään.

Kehitysyhteistyötutkimukset

Ulkoasiainministeriön teettämässä mielipidetiedusteluissa on kartoitettu kehitysyhteistyön tiedontarvetta ja kansalaisten asennoitumista kehitysyhteistyöhön. Tietoaarkistoon on arkistoitu aineistoja vuodesta 1997.

Koulun hyvinvointiprofiili

Koulun hyvinvointiprofiili perustuu Anne Konun väitöskirjatutkimuksessaan

kehittämään koulun hyvinvointimalliin: olosuhteet, sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttamisen mahdollisuudet ja terveydentila. Tutkimuksen kohteena on neljä ryhmää: peruskoulun alaluokat, yläluokat, toisen asteen oppilaitokset ja henkilökunta. Aineisto kerätään kouluilta internet-kyselynä lukuvuosittain. Tietoarkistoon on arkistoitu aineistot lukuvuodesta 2004–2005.

Kunnallisalan ilmapuntarit

Kunnallisalan kehittämistä varten ilmapuntareita on tehty vuodesta 1992. Vuosittain kerätyt aineistot mahdollistavat asukkaiden sekä kunnanjohtajien ja kunnanhallitusten puheenjohtajien mielipiteiden vertailun. Tutkimusten aihealueina ovat mm. kunnallinen demokratia ja itsehallinto, kuntien tehtävät ja talous sekä kunnan tehtävien ja palveluiden taso ja niiden kehittämistarpeet. Kunnallisjohto on lisäksi arvioinut mm. yhteistyötä eri tahojen kanssa, valtionohjauksen nykytilaa ja kehitysnäkymiä.

KuntaSuomi 2004

KuntaSuomi 2004 -tutkimusohjelma oli Kuntaliiton, yliopistojen ja tutkimuslaitosten yhteinen tutkimuskokonaisuus, jossa analysoitiin kuntien kehitystä ajanjaksolla 1995–2004. Ohjelmassa oli mukana 47 kuntaa, jotka edustivat mahdollisimman hyvin suomalaista kuntakenttää. Tutkimusohjelma jakaantui 14 tutkimusmoduuliin, joiden teemat painottuivat demokratiaan ja palveluihin.

Lapsesta aikuiseksi

Lapsesta aikuiseksi -pitkittäistutkimus alkoi Jyväskylän yliopiston psykologian professori Lea Pulkkinen väitöskirjatönsä vuonna 1968. Tutkimus on

sittemmin jatkunut samojen henkilöiden seurantaan yli 30 vuotta. Projektin alkaessa tutkimukseen osallistui 369 kahdeksanvuotiasta satunnaisesti valittua lasta kansakoulun toiselta luokalta. Tämän jälkeen aineistoa on kerätty, kun tutkittavat ovat olleet iältään 14-, 20-, 27-, 33-, 36- ja 42-vuotiaita. Tutkimuksen teemoja ovat olleet sosioemotionaalinen kehitys ja persoonallisuus, koulutus ja työura, perhetausta ja oma perhe, terveyskäyttäytyminen ja terveys sekä yhteiskuntaan sopeutuminen. Tutkimuksen päärahoittajana on vuodesta 1986 lähtien ollut Suomen Akatemia.

Liikuntatutkimukset

Tutkimussarjassa on kartoitettu suomalaisten liikuntatottumuksia neljän vuoden välein vuodesta 1994 lähtien. Aineistot antavat ajankohtaisen kuvan maamme liikuntakulttuurista sekä liikunnan trendeistä. Ne kartoittavat mm. suomalaisten liikunta-, urheilu- ja kuntoiluharrastusten määriä sekä urheiluseuratoimintaan ja liikunnan vapaaehtoistoimintaan liittyviä asioita. Tutkimusten näkökulma laajenee eri lajien harrastamisesta liikunnan kansalaistoimintaan. Ne on toteutettu erikseen lapsille ja nuorille sekä aikuisväestölle. Tietoarkistoon on arkistoitu aineistot vuodesta 2002.

MTS-tutkimukset

Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan vuosittaiset turvallisuus- ja ulkopoliittisiin teemoihin sekä maanpuolustukseen liittyvät kyselytutkimukset selvittävät suomalaisten turvallisuuspoliittisia mielipiteitä ja asenteita sekä niiden muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä. Tietoarkistoon on arkistoitu aineistot vuodesta 1992.

Nuorisobarometrit

Nuorisosiain neuvottelukunta Nuora on teettänyt vuodesta 1994 alkaen Nuorisobarometreja. Vuosittain kartoitetaan 15–29-vuotiaiden asenteiden ja odotusten kehittymistä. Barometreissa on sekä ajankohtaisia että toistuvia kysymyksiä, joiden avulla voidaan seurata pidemmän aikavälin asennemuutoksia. Sarjassa on selvitetty mm. nuorten koulutukseen, työhön, sosiaaliturvaan, kuluttamiseen, huummeisiin, yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja kansalaisaktiivisuuteen liittyviä asenteita.

Nuorisoriikollisuus-kyselyt

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos käynnisti keväällä 1995 tutkimushankkeen nuorison rikollisen ja kielletyn toiminnan seuraamiseksi pitkällä aikavälillä. Tutkimuksissa on käytetty ns. itse ilmoitetun rikollisuuden tutkimusmenetelmää. Niihin on osallistunut peruskoulun yhdeksäsluokkalaista eri puolilta Suomea. Oppilaat ovat vastanneet nimettöminä omaa kiellettyä ja rikollista toimintaansa koskeviin kysymyksiin.

Perhebarometrit

Väestöliiton väestöntutkimuslaitos on toteuttanut vuodesta 1996 alkaen kirjekyselynä barometrien sarjaa. Perhebarometrit keskittyvät perhetä koskeviin kysymyksiin, mutta jokaisella barometrilla on myös oma erityisteemansa. Teemoina ovat olleet mm. sukupolvien välinen avunanto, yhteiskunnallisten tukien ja palveluiden riittävyys, vastuun jakaminen perheessä, työn ja perheen yhteensovittaminen, vanhemmuuden toteuttaminen, lastenkasvatus, lasten ajankäyttö ja harrastukset.

Poliisibarometrit

Sisäasiainministeriön poliisi-osaston barometrit selvittävät yli 15-vuotiaiden suomalaisten käsityksiä poliisin roolista, toiminnasta, palveluista ja niiden laadusta. Lisäksi ne kartoittavat maan sisäistä turvallisuutta sekä kansalaisten pelkoja ja rikosriskejä. Tietoarkistoon on arkistoitu aineistot vuodesta 1999.

Puolueiden ajankohtais-tutkimukset

Puolueiden ajankohtaistutkimukset kuuluvat nk. puolueiden yhteistutkimusten sarjaan. Kaikissa tutkimuksissa on selvitetty väestön äänestyskäyttäytymistä, huolenaiheita, mielipiteitä hallituksesta ja puolueista sekä suhtautumista valtakunnallisiin poliittisiin kysymyksiin. Usein on tiedusteltu myös taloudellista tilannetta koskevia odotuksia, puheenjohtajan merkitystä puolueelle, vastajan osallistumista poliittiseen toimintaan ja mielipiteitä kunnallispolitiikasta. Aineistosarja mahdollistaa lukuisia aikavertailuja, joskaan muuttajat eivät ole aina täysin vertailukelpoisia. Tietoarkistoon on arkistoitu aineistoja vuodesta 1973.

Sosiaalibarometrit

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton sosiaalibarometria on tehty vuodesta 1991. Sarjassa eri palveluiden tuottajat (kuntien sosiaalitoimi, terveyskeskukset, työvoimatoimistot, Kansaneläkelaitoksen paikallistoimistot ja sosiaali- ja terveysjärjestöt) arvioivat vuosittain palveluiden tilaa ja kansalaisten hyvinvoinnin muutoksia. Lisäksi käsitellään ajankohtaisia sosiaalipoliittisia teemoja.

Tampereen terveys- ja sosiaalikeskustelu

Tampereen kaupungin sosiaali- ja terveystoimen ja UKK-ins-

tituutin yhteistutkimuksissa on selvitetty kuntalaisten terveydentilaa sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen käyttöä. Kysely aloitettiin vuonna 1990. Aineistot ovat suurelta osin vertailukelpoisia keskenään.

Tampereen yliopistosta valmistuneiden sijoittumisseuranta

Tampereen yliopiston rekrytointipalvelut, suunnittelu- ja opintotoimisto ovat seuranneet vastavalmistuneiden työllistymistä noin vuoden kuluttua valmistumisesta. Jokaisessa aineistossa on useita nykyiseen työtilanteeseen, työnantajaan ja työnhakuun liittyviä kysymyksiä. Ylemmän korkeakoulututkimuksen suorittaneiden työllistymistä on tutkittu vuodesta 1994 alkaen. Jatkotutkimuksen suorittaneille on tehty vastaavia kyselyjä vuodesta 1996.

Terveyden edistämisen barometrit

Barometrit kartoittavat kunta- ja järjestöpäättäjien näkemyksiä terveyden edistämisen nykyisyydestä ja tulevaisuudesta. Ne kuvaavat myös vastaajien käsityksiä terveyden ja sen edistämisen kannalta ajankohtaisista ilmiöistä hallinnollisesta näkökulmasta. Terveyden edistämisen keskuksen, Tekryn, barometreja on tehty vuodesta 1992. Aineistoja kerätään vuosittain.

Tiedebarometrit

Barometreissä kartoitetaan suomalaisten suhdetta ja suhtautumista tieteeseen. Tar kastelun kohteena ovat muun muassa tieteen taso ja tarpeellisuus, tieteellis-teknisen kehityksen hyödyt ja riskit, tieteen moraali ja maailmankatsomukselliset näkökohdat. Ensimmäinen Tiedebarometri kerättiin vuonna 2001, jonka jälkeen

keruu on toistettu kolmen vuoden välein. Aineistot on kerätty kirjekyselyin. Tutkimukset on toteuttanut Tieteen tiedotusry:n toimeksiannosta Yhdyskuntatutkimus Oy.

Uskonto ja uskonnollisuus Venäjällä

Uskonto ja uskonnollisuus Venäjällä on tutkimussarja, jota on tehty Suomen Akatemian ja Venäjän tiedeakatemian yhteisenä hankkeena. Venäjällä käytännön toteutuksesta on vastannut Institut sravnitel'nyh social'nyh issledovanij (Vertailevan sosiaalitutkimuksen instituutti), Suomessa tutkimus on toteutettu Kirkon tutkimuskeskuksessa. Tutkimusta on tehty vuosina 1991, 1993, 1996 ja 1999.

Verkkopalvelujen ja tietotekniikan käyttö Tampereella

Tutkimussarja on osa eTampere-ohjelman Infocity-hanketta. Tutkimuksissa on kartoitettu 15–74-vuotiaiden tamperelaisien tietotekniikan, Internetin ja kaupungin verkkopalvelujen käyttöä. Aineistoja on kerätty vuodesta 2000.

Julkaisuja arkistoiduista aineistoista

Dunlap, Riley E. & York, Richard (2008). The Globalization of Environmental Concern and the Limits of the Postmaterialist Values Explanation: Evidence from Four Multinational Surveys. The Sociological Quarterly 49 (2008), 529–563.

Ihmisten huolen ympäristön tilasta on usein ajateltu olevan varakkaissa valtioissa asuvien ominaisuus. Köyhien maiden asukkaiden on ajateltu olevan liian kiinnostuneita välittö-

mien tarpeidensa tyydyttämiseen ollakseen kiinnostuneita luonnonsuojelun kaltaisista "postmaterialistisista" arvoista. Tässä 24 maata käsittävässä "Health of the Planet" (HOP) -tutkimuksessa löydettiin lukuisia epäjohdonmukaisia tai jopa negatiivisia korrelaatioita valtiollisen varakkuuden ja ympäristöstä huolestuneisuuden välillä. Tutkimuksen tulokset viittaavat siihen, että kansalaisten huoli ympäristöasioista kohtaan ei ole riippuvainen valtion varakkuudesta. Tutkimuksen aineistona on käytetty World Values Surveys ja European Values Surveys -aineistoa (FSD2218).

Elo, Johanna (2008). Äiti on äiti aina vaan. Aikuisten lasten äidit ja äidin kategoria. Tampere: Tampereen yliopisto. Sosiaalipsykologian pro gradu -tutkielma.

Tässä pro gradu -tutkielmassa Johanna Elo tarkastelee aikuisten lasten äitien puhetta äitiydestä. Kiinnostuksen kohteena ovat äitiyttä normittavat kulttuuriset merkityksenannot ja äitiyden moraalinen järjestys. Aihetta lähestytään sosiaalisen konstruktionismin viitekehyksessä. Elo ei tutki "äitiyspuhetta" yksittäisten tapausten pohjalla vaan yleisellä kulttuurisella tasolla. Aineiston (FSD1283, Äitinä aikuiselle) analyysi osoittaa että äitiyttä arvioidaan jatkuvasti suhteessa tavoiteltavaan äitiysihanteeseen. Sekä pienen että aikuisen lapsen äitiyteen liitetään paljon erilaisia velvollisuuksia ja äidille suotavia ja sopimattomia piirteitä, ominaisuuksia ja toimintatapoja.

Hermanson, Ann-Sofie (2008). Environmental Concerns within the Baltic Sea Region: A Nordic-Baltic Comparison. In: Governing a

Common Sea. Environmental Policies in the Baltic Sea Region. (Eds. Joas, M., Jahn, D. & K. Kern), 61–82. London: Earthscan.

Kuinka tulisi hallinnoida usean valtion kesken jaettua suurta vesialuetta, kuten merta? Kansainvälisten konfliktien riski on huomattava, sillä eri valtioilla on omat tavoitteensa merialueen suojelun ja hyväksikäytön suhteen. Tässä tutkimuksessa käytetään Itämeren tyypillisenä esimerkkinä ongelmallisesta merialueesta. Tutkimuksessa arvioidaan ja esitellään Itämerellä käytettyjä hallinnollisia ja poliittisia rakenteita ja niiden pohjalta kehitetään malli, jota voitaisiin soveltaa muihin merialueisiin ja luonnonresursseihin ympäri maailmaa. Tutkimusaineistona käytettiin World Values Surveys (FSD0152, FSD2218) ja European Values Study (FSD0155) -aineistoja.

Jyrkiäinen, Jyrki (2008). Journalistit muuttuvassa mediasa. Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos: Julkaisuja; Sarja B 50.

Journalismin viimeaikaisia kehityspiirteitä ovat taloudellisten tehokkuusvaatimusten lisääntyminen, monimediallisuuden yleistyminen sekä elämyksellisen ja viihteellisen median aineiston määrän kasvu. Uusien viestintäteknologioiden ansioista uudentyyppinen vuorovaikutus ja yhteistoiminta journalistien ja yleisöjen välillä on tullut mahdolliseksi. Jyrkiäinen tutkii journalistien sopeutumista kehityksen mukanaan tuomien työtapojen ja rakenteiden muutoksiin. Tutkimuksessa kysytään myös miten journalistit kokevat työssä, muuttuneet toimintatavat, työyhteisönsä ja yhteiskunnan? Mitä on tapahtunut journalistien roolin mielipiteiden ohjaajina ja kriittisinä yhteiskun-

nan tarkkailijoina? Jyrkiäinen on luovuttanut tutkimuksessa käyttämänsä aineiston tietoar- kistoon (FSD2361).

Kataja, Mika (2008). Hyvinvointipluralismi kuntalaisten avun ja tuen tuottamisessa: tarkastelussa kuntien sosiaalijohtajien käsitykset. Vaasa: Vaasan yliopisto. Hallintotieteen (julkisjohtaminen) pro gradu -tutkielma.

Mika Katajan tutkimuksen taustalla ovat kokemukset 1990-luvun alun laman aiheuttamista supistuksista ja uudelleenorganisoinneista suomalaisissa sosiaali- ja terveyspalveluissa. Tutkimuksen tehtävänä on selvittää hyvinvointipluralismin mahdollisuuksia ja toteutumista kuntalaisten avun ja tuen tuottamisessa kirjallisuuden ja sosiaalitoimen johtavien virkamiesten kyselyvastausten pohjalta ja kuvata julkisten palvelujen organisointiin liittyviä teorioita. Aineistona käytettiin Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton sosiaalibarometrin tilastoaineistoa vuosilta 1998–2000 (FSD1133, FSD1134, FSD1135).

Kotakorpi, Kaisa & Laamanen, Jani-Petri (2007). Welfare State and Life Satisfaction: Evidence from Public Health Care [verkkodokumentti]. Tinbergen Institute Discussion Paper 07-053/3. <http://www.tinbergen.nl/discussionpapers/07053.pdf> [viitattu 15.9.2008].

Kaisa Kotakorven ja Jani-Petri Laamasen tutkimuksessa tarkastellaan julkisella rahoituksella tuotetun terveydenhoidon vaikutusta ihmisten hyvinvointiin. Tutkimuksen mukaan suhteellisen suurilla rahallisilla panostuksilla julkiseen terveydenhuoltoon saadaan aikaan positiivisia vaikutuksia yksittäisten ihmisten tyytyväi-

syyteen. Vaikutus vaihtelee eri väestöryhmien välillä. Keskituloiset suosivat julkisten varojen käyttöä terveyspalveluihin useammin kuin pieni- tai suurituloiset. Julkisen terveydenhuollon arvostus korreloi myös poliittisen orientaation kanssa. Tutkimuksessa käytettiin World Value Survey 2000: Suomen aineistoa (FSD0154).

Mustonen, Pekka & Honkanen, Antti (2008). Tourism Consumption Revisited. An Empirical Study of Finnish Consumers. Research on Finnish Society 1(1), 43–58.

Pekka Mustonen ja Antti Honkanen tutkivat turismia ja turismikulutusta kahdelta eri näkökannalta: turismikulutuksena ja haluna matkustella enemmän. Empiirinen analyysi perustui kahteen maanlaajuiseen aineistoon (joista on arkistoitu FSD1241 Suomi 1999: kulu- tus ja elämäntapa vuosituhan- nen vaihteessa). Sosiaalisten tekijöiden odotettiin vaikuttavan enemmän turismikulutukseen kuin haluun matkustella enemmän. Saadut tulokset tukivat tätä hypoteesia.

Wass, Hanna (2008). Generations and turnout. Generational effect in electoral participation in Finland. Helsinki: University of Helsinki. Department of Political Science. Acta Politica 35.

Hanna Wass tutkii väitöskirjassaan nuorten äänestysaktiivisuuden laskua. Wassin mukaan passiivinen äänestyskäyttäytyminen ei ole pelkästään ikäkauteen liittyvä ilmiö vaan koko ikäluokan jaettu ominaisuus. Ilmiötä on jo tutkittu Yhdysvalloissa ja se on olemassa myös Suomessa. Wass analysoi vuosien 1975–2003 eduskuntavaalien äänestysaktiivisuutta pitkittäisaineiston avulla. Analyysi osoittaa,

että ajanjaksolla on havaittavissa niin elämänkaari-, sukupolvi-, kuin periodiefektikin eli tietyille aikakaudelle ominainen, kaikkia ikäryhmiä koskeva kehitys. Tutkimuksessa käytettiin puolueiden ajan- kohtaistutkimuksia (FSD1000, FSD1002, FSD1003, FSD1004, FSD1006, FSD1007, FSD1011, FSD1012, FSD1014, FSD1015, FSD1029, FSD1032, FSD1033, FSD1198, FSD2134, FSD2135, FSD2136), eduskuntavaalitutkimusta 2003 (FSD1260) ja World Values Survey 2005 -dataa (FSD2118).

Kaiken maailman arkistot

Eurooppalaiset ohjeet aineiston elinkaaren hallintaan

Eurooppalaisten tietoar- kistojen kattojärjestö CESSDA on koonnut sivuilleen tutkimusaineistojen elinkaaren hallintaa koskevan tietopakettin. Sen ohjeita ja vinkkejä noudattamalla tutkimushankkeet ja yksittäiset tutkijat voivat varmistaa, että kerätty aineisto säilyy käyttökuntoisena. Huolellinen aineiston elinkaaren suunnittelu jo projektin alkuvaiheessa takaa myös kustannustehokkuuden.

<http://www.cessda.org/>

Saksan data-arkisto on nyt GESIS

Yksi maailman vanhimmista tietoar- kistoista, vuonna 1960 Kölnin yliopiston yhteyteen perustettu saksalainen Zentralarchiv für Empirische Sozialforschung (ZA) on nyt osa GESISiä, Saksan yhteiskuntatieteellistä infrastruktuuripalvelua. GESIS Datenarchiv und Datenanalyse -yksikkö jatkaa ZA:n työtä arkistoimalla ja jakamalla saksalaisten kyselyaineistojen lisäksi muun muas-

sa Eurobarometrejä, ISSP- ja European Values Study -aineis- toja sekä itäeurooppalaisia tut- kimusaineistoja.

<http://www.gesis.org/en/services/data/>

Ranskalainen Nesstar-palvelu

Ranskassa yhteiskuntatieteel- listen tutkimusaineistojen arkis- toinnista vastaa verkosto Ré- seau Quetelet. Yksi verkoston partnereista on Centre de Don- nées Socio-Politiques. Se vastaa pääasiassa politiikan tutkimuk- sen aineistojen arkistoinnis- ta ja jakamisesta. CDSP:n Nes- star-palvelimelta on saatavana joitakin ranskankielisiä tutki- musaineistoja, esimerkiksi Ba- romètre Politique Français 2006–2007 ja Enquêtes Image de la Science 2001. Nes- star-luettelo sisältää aineisto- jen kuvailu- ja muuttujatiedot sekä suorat jakaumat. Data- tiedoston saaminen edellyt- tää rekisteröitymistä ja käyttö- lupahakemuksen faksaamista. Tämän jälkeen tilaajalle lähe- tetään sähköpostissa salasana ja tunnus aineiston lataamis- ta varten.

[http://www.centre.quetelet. cnrs.fr/](http://www.centre.quetelet.cnrs.fr/)

<http://cdsp.sciences-po.fr/>

Tutkimusaineistoja Japanista

Japanin tietoar- kisto viettää tänä vuonna kymmenvuotisjuh- liaan. Tokion yliopiston yhtey- dessä toimivan SSJDA:n aineis- tovarannossa on lähes 1200 japaninkielistä tutkimusaineis- toa. Osa aineistoista on ku- vailtu englanniksi ja kymmen- kunta datatiedostoa on myös saatavana englanninkielisinä, esimerkiksi Japanese Election and Democracy Study 1996, Social Capital and Perception of Democracy in Japan 2000

ja Japanese General Social Surveys 1999–2005.

<https://ssjda.iss.u-tokyo.ac.jp/en/index.html>

Makrotason aineistojen tietopankki englanniksi

Norjan tietoaarkisto on kehittänyt verkko-oppaan, jonka avulla tutkijat ja opiskelijat voivat etsiä tarkoituksenmukaista makrotason aineistoa. Macro Data Guide kertoo, mitä makrotason data on ja mitä tutkijan tulisi ottaa huomioon käyttäessään tällaista aineistoa. Lisäksi opas sisältää laajasti tietoa makrotason aineistoista A:sta Z:aan. Opas perustuu European Social Surveyyn käyttäjien tueksi laadittuun raporttiin: Contextual data for the European Social Survey. An overview and assessment of extant sources. Julkaisu on ladattavissa verkko-oppaasta pdf-muotoisena.

<http://www.nsd.uib.no/macro-dataguide/>

Peruskäsitteet haltuun datan avulla

Yhdysvaltalainen data-arkisto ICPSR on julkaissut politiikan tutkimuksen, sosiologian ja sosiaalipsykologian alalta useita tutkimusaineistoihin perustuvia verkko-oppaita. Tarkoituksena on konkretisoida yhteiskuntatieteiden peruskäsitteitä datan avulla. Poliitikantutkimuksen opetukseen on kymmenen, sosiologian opetukseen 16 ja sosiaalipsykologian opetukseen neljä opasta. Yhden käsitteen havainnollistamiseen voi olla useampia oppaita. Kussakin oppaassa yhtä käsitettä tarkastellaan yhden datan avulla. Oppaan sisältö on ryhmitelty välilehtiin: oppaan tavoite, käsite ja data-aineisto esitellään; opiskelijat johdatetaan tutkimaan datan avulla sosiaali-

sen taustan vaikutusta ilmiöön; taustamuuttujien mukaan ryhmitellyt kysymykset opastavat tulkitsemaan ja tekemään johdopäätöksiä ilmiöstä; käsitteeseen voi perehtyä myös kirjallisuusluettelon avulla.

<http://www.icpsr.umich.edu/OLC/guides.html>

Britannian data-palveluiden aineistohaku uudistui

UKDA ja ESDS ovat uudistaneet aineistohakunsa. Tarjolla on perushaku, joka kohdistuu aineistokuvailujen kaikkiin kenttiin. Tarkennetussa haussa käyttäjä voi määrittellä Boolean operaattoreiden – AND, OR ja NOT – avulla, mihin aineistokuvailun kenttiin haku kohdistuu. Palvelu käyttää avoimen lähdekoodin Lucene-hakukonetta.

<http://www.esds.ac.uk/search/searchStart.asp>

ESS:n kolmen aallon vertailudata julkaistu

European Social Survey on julkaissut kumulatiivisen aineiston, johon on yhdistetty kolmen ensimmäisen keruuaallon ydinmoduuli. Ydinmoduuli toistetaan jokaisessa keruussa samansisältöisenä. Muuttujat koskevat muun muassa tiedotusvälineitä ja luottamusta, poliittisia mielipiteitä ja osallistumista, hallintoa ja tehokkuutta, moraalisia, poliittisia ja sosiaalisia arvoja, sosiaalista syrjintää ja ulossulkemista, kansallista, etnistä ja uskonnollista sitoutuneisuutta, hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta, sosiaalisia verkostoja sekä väestöllisiä ja sosiaalis-taloudellisia tekijöitä. Mukana ovat kaikki maat, joissa aineisto on kerätty vähintään kahdessa aallossa.

<http://ess.nsd.uib.no/>

LYHYESTI

Vaalimaatti 2008

Tietoaarkisto kokosi syksyn kunnallisvaaleja varten Vaalimaattiin puolueiden ajankohtaiset suomen- ja ruotsinkieliset vaali- ja periaateohjelmat. Myös palvelun käyttöliittymä on kaksikielinen. Tietokannassa oleviin ohjelmiin voi kohdistaa sanahakuja ja haun voi rajata koskemaan vain tiettyjä puolueita. Palvelun kehitystyössä pyrittiin tänä vuonna erityisesti parantamaan hakutulosten havainnollisuutta. Lokitietojen mukaan tehtyjen hakujen keskeisimpiä aihealueita olivat työllisyys ja koulutus, ympäristö, joukkoliikenne, ikääntyminen, perhe sekä kuntaliitokset.

Lisätiedot:

<http://www.fsd.uta.fi/vaalimaatti/>

Uusi ISSP-raportti

Tuomas Zacheus on kirjoittanut Suomalaiset ja vapaa-aika -tutkimusraportin. Suomalaiset haluavat harrastaa, rentoutua ja toipua arjen paineista vapaa-ajallaan. Television ja videoiden katselu ovat yleisimpiä harrastuksia. Myös liikunta ja urheilu ovat suomalaisille tärkeitä. Suosituimpia liikuntalajeja ovat kävely, juoksulenkkeily, pyöräily, sauvakävely, kuntosaliharjoittelu ja uinti. Empiirinen analyysi perustuu Tilastokeskuksen syksyllä 2007 keräämään postikyselyaineistoon (FSD2330). Raportti ISSP 2007 Suomen aineistosta ilmestyy Yhteiskuntatieteellisen tietoaarkiston julkaisusarjassa.

Liity FSD:n postituslistalle

Haluatko saada tietoa uusista arkistoiduista aineistoista, FSD:n julkaisuista tai tietoaarkistoon toimintaan liittyvistä tapahtumista yleensä? Liity sähköpostilistallemme! Listaa käytetään vain FSD:n toimintaan liittyvistä asioista tiedottamiseen. Listalle liittyneet eivät voi lähettää sinne omia viestejään. Lisätiedot: <http://www.fsd.uta.fi/ajankohtaista/FSD-lista.html>

LYHYESTI

Tilaa Tietoarkisto-lehti

Haluatko varmistaa, että saat Tietoarkisto-lehden maksutta ensi vuonnakin? Tilauksen teet helposti sähköpostitse (fsd@uta.fi) tai puhelimitse 03-3551 8519.

Tilaa esittely

Tulemme mielellämme kertomaan laitoksellemme toiminnastamme. Ota yhteyttä: helena.laaksonen@uta.fi tai fsd@uta.fi

Tiesitkö että...

Tietoarkisto varmistaa arvokkaan tutkimusaineistosi säilymisen käyttökuntoisena tulevaisuudessakin.

Voit asettaa ehtoja arkistoinnille ja jatkokäytölle. Voit antaa tietoarkiston päättää aineistosi jakelusta muiden tutkijoiden käyttöön tai määrätä jatkokäytön riippuvaiseksi sinulta erikseen pyydettävästä luvasta.

Voit myös antaa aineistostasi vain kuvailutiedot tietokantaamme. Näin muut tutkijat tietävät sinulla olevasta aineistosta.

Ilmoita aineistostasi

Haluatko luovuttaa aineistosi tietoarkistoon? Tai haluatko, että tieto aineistostasi on muiden tutkijoiden ulottuvilla? Ilmoita aineistostasi tietoarkistoon kotisivuiltamme aukeavalla lomakkeella <http://www.fsd.uta.fi/lomakkeet/ilmoita.html>. – Otamme sinuun yhteyttä!

Kerro tutkittaville aikeesi oikein

Jos suunnittelet aineistonkeruuta, suosittelemme tutustumista tutkittavien informoinnin tietopakettiin. Noudattamalla ohjeita varmistat omat ja muiden mahdollisuudet käyttää kerättyä aineistoa jatkossakin. Tarjolla on myös malleja informointi- ja suostumusteksteiksi.

Lisätiedot: http://www.fsd.uta.fi/laki_ja_etiikka/keruuohjeet.html

IASSIST/IFDO
TAMPERE FINLAND
26-29 MAY 2009

Toukokuussa Tampereelle!

Sähköisen yhteiskuntatieteellisen tutkimusdatan arkistoinnin, dokumentoinnin ja jakelun asiantuntijat ympäri maailmaa kokoontuvat 35. IASSIST-konferenssiin toukokuussa Tampere-taloon. Tule sinäkin!

Konferenssin teema on ajankohtaisesti “Mobile Data and the Life Cycle”. Konferenssissa kuullaan esityksiä muun muassa seuraavista aiheista:

- tutkimusaineistojen linkaari ja tiedonhallinta
- kansainväliset vertailututkimusaineistot
- yhteiskuntatieteelliset aineistopalvelut
- tutkimusaineistojen saatavuus ja avoimuus
- Web 2.0 -sovellukset
- metadata

IASSIST (International Association for Social Science Information Services and Technology) on kansainvälinen järjestö, jonka yli 300 jäsentä työskentelevät asiantuntija- ja johtotehtävissä yliopistoissa, data-arkistoissa, tieteellisissä kirjastoissa, tutkimuslaitoksissa, tilasto-organisaatioissa ja alan ei-kaupallisissa järjestöissä. Järjestön tavoitteena on luoda ja edistää tutkimusdatan arkistointiin, dokumentointiin, jakeluun, käyttöön ja avoimuuteen liittyviä hyviä käytäntöjä. IFDO on puolestaan data-arkistojen kansainvälinen yhteistyöorganisaatio.

Ensimmäinen IASSIST-konferenssi pidettiin Torontossa 1974. Konferenssi järjestetään nyt ensimmäistä kertaa Suomessa. Paikalliset järjestäjät ovat Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto ja Tampereen yliopisto.

Tervetuloa Tampereelle!

Lisätietoja:

Konferenssin verkkosivut: <http://www.fsd.uta.fi/iassist2009/>
Konferenssin järjestelytoimikunnan pj. Mari Kleemola
(mari.kleemola@uta.fi, p. 03-3551 8528)